

Pengevirke

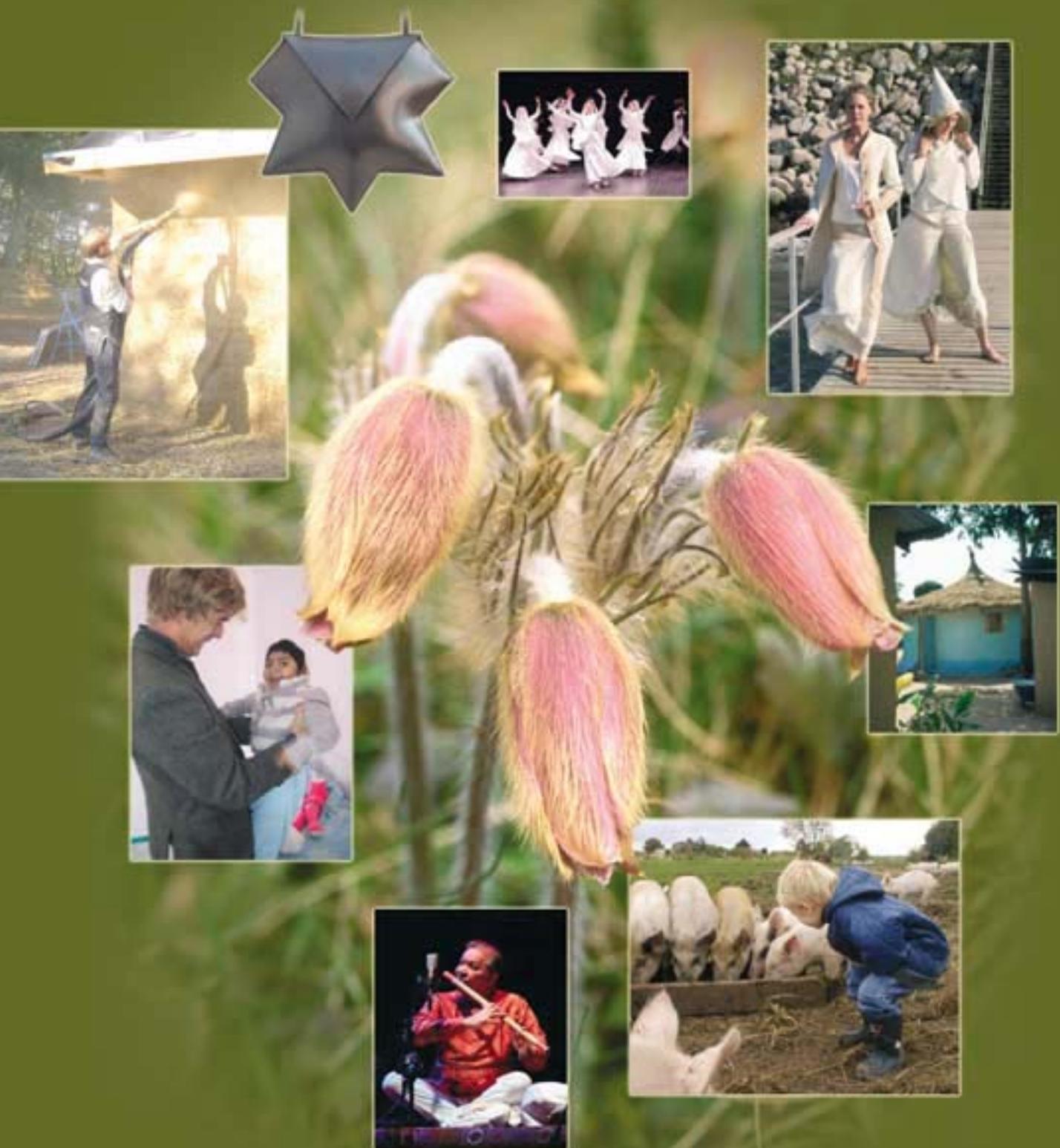
TIDSSKRIFT

FOR NY BANKKULTUR

4

2003

DECEMBER

Lad det spire og gro...

ISSN 1399-7734

Pengevirke 4-2003**udgives af**Merkur, Danmark og
Cultura Sparebank, Norge**E-mail:**merkurbank@merkurbank.dk
cultura@cultura.no**Hjemmesider:**www.merkurbank.dk
www.cultura.no**Udkommer**4 gange om året
Næste gang 6. april 2004**Oplag: 6.750****Frist**for bidrag til næste nummer er
27. februar 2004**Danske indlæg**sendes til Merkur
Vejgaard Møllevej 3, Boks 2039
DK-9100 Aalborg
0045 9810 1835**Norske indlæg**sendes til Cultura Sparebank
P.b. 6800 St. Olavs plass
N-0130 Oslo
0047 2299 5199**Redaktionsgruppen består af**
Ole Uggerby (ansv. i Danmark)
uggerby@mail.dk
Arne Øgaard (ansv. i Norge)
arne.oegaard@steinerskolen.no
Jannike Østervold (sek.)
jannikeo@cultura.no**Tryk:**Bræmer Tryk A/S
FSC co-certificeret
Miljøcertificeret ISO 14001
Trykt på: RePrint FSC**Tema denne gang:**

Præsentation af udvalgte projektkunder

Kommende arbejdstemaer:1/2004 - banker og økonomi
2/2004 - børn og unge
3/2004 - mellemmenneskelige relationer**Pris for 2003:** Kr. 150,- Benyt konto:

Cultura: 1254.96.00555

Merkur: 8401-9180227

Portoforhøjelse i Danmark:Det bliver dyrt at få Pengevirke leveret med post.
I 2004 stiger prisen fra ca. 3,50 kr. til ca. 11,50 kr.
pr. blad. Måske kan der findes et alternativ til 8,50 kr.
Men uanset - så nærmer portoen sig bladets
produktionspris - eksl. forudgifter til redaktionen.
Alle danske læsere opfordres til at betale dette års
abonnement til konto 8401-9180227. Jo flere der
betaler - jo billigere kan vi holde prisen for den
enkelte. Tak for bidraget til alle, der har betalt.De holdninger og synspunkter, der kommer til
udtryk i bladet i de enkelte artikler og indlæg er
de pågældende forfattere selv ansvarlige for.De er således ikke nødvendigvis udtryk for
redaktionens synspunkter.**Mindst 17,5 %**af fibrene benyttet under fremstillingen af
dette papir stammer fra velforvaltede skove,
der individuelt er certificeret ifølge reglerne
fra Forest Stewardship Council. 50 % af
papiret stammer fra genbrug af papir.CERTIFIED BY SMARTWOOD - SW-COC-717
FSC Trademark © 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Indhold

- 3 En oase i ørkenen Av Christian Egge
 3 Den alternative nobelprisen til tregreningsinitiativ
 6 Fritt åndsliv - det beste våpen mot terrorisme? . Av Arne Øgaard
 7 Lokal økonomi Av Christine Bakke, Cultura Bank
og Kristoffer Lüthi, Ekobanken
 8 Prinzhöfte Af Kirsten Arup
 9 Hellevad Vandmølle Af Elsebeth Junker
 10 Konsulenter på øretævernes holdeplads Af Frederik Schütt
og Michael Lind Olsen
 11 Kultur Uten Grenser,..... Av Jannike Østervold
 12 The Gambia – En kulturell reise Av Kenneth Thomassen
og Sigurd Hals
 13 Kulturfestival for matsikkerhet - Dugnad 2004 .. Av Torstein Dyrnes
 14 Total i orden tekstiler Af Nina Høst-Madsen
 14 Den uldne gård Af Anne Bak
 15 MakeZenz
 15 Hjerterom i julegave? Av Jannike Østervold
 16 Fredsvandring Av Christina Andersson
 17 Voksne leger også Af Sussi Handberg
 17 Når naturen ruller i årerne Af Claus Eriksen
 18 7 kaffekok Av Christina Andersson
 19 Europas sidste naturfolk Af Claus Eriksen
 20 Hospital for spastisk lammede børn i Kotel Af Lulla Forchhammer
 20 Projekt Øst
 21 Gentiana School Af Troels Ussing
 22 Skagen Efterskole
 22 Den økologiske efterskole i Vildmosen
 22 Nyborg Efterskole
 23 Skole med liv Af Ninna Urhammer
 24 LE HIT-BAL-BEL (en julefortælling) Fortalt af Siggen Falkeid
 25 Mod lyset
 26 Genbyg
 26 Gamle Mursten Sydfyn
 27 Nyt fra Cultura/Nyt fra Merkur
 28 Aktuelle Bøger
 31 Gi oss jula tilbake
 31 Juletræer hører julen til
 32 Lækker Lytter

Forsidefoto: Vårkobjælde

Fotograf: Claus Eriksen

Lad det spire og gro...

Pionerer, fornyere, iværksættere, kulturelt kreative...

Begejstring, fornyelse og gå på mod - er stadig dominerende træk blandt de mennesker, der udgør kundegrundlaget i Merkur og Cultura. Vi har samlet en buket, et lille udvalg og præsenterer her nogle af de virksomheder, vi samarbejder med og nogle af de mennesker, der står bag.

Flere af projekterne indeholder en opfordring til støtte. Det er den gamle historie med pengene: købepenge, lånepenge og de mest produktive af dem alle, gavepengene. At give penge væk er samtidig en måde at holde pengekredsløbet sundt på. Penge "ældes" og skal helst med tiden forsvinde ud af det økonomiske kredsløb. Det sker igennem gaven. Herved forvandles de gamle penge til social kraft, som senere kan være med til at forny og berige det øvrige samfundsliv.

Egentlig et påskemotiv! Og forsiden præges af et forårsmotiv...

Alligevel ønsker vi vores læsere en rigtig glæde julehøjtid og god læselyst.

Red.

En oase i ørkenen

Inntrykk fra Sekem Farm i Egypt

Sekem Akademi for
anvendt kunst og viden-
skap.

Av Christian Egge

I taxien mellom Kairo flyplass og sentrum; store veier, broer, gatekryss. Bil fra høyre – kollisjonsfare! Jeg spør sjåføren om vi ikke burde stoppe for traffikken fra høyre? Svar:

"Dette er Kairo. Intet problem". Gassen i bånn, bilen fra høyre forsvarst et steds i morgentåken..

Vi er på vei til Sekem Farm i nærheten av byen Bilbeis ca 60 km nordøst for Kairo. Gården og virksomhetene der er riktig nok bygget opp med støtte og hjelp fra europeere, men initiativet og ledelsen lå og ligger ennå sterkt hos egypteren dr. Ibrahim Abouleish, noe jeg tror har vært forutsetningen for at prosjektet har hatt en slik fremgang.

Det er nesten ubegripelig hva som har blitt utført her i løpet av 21 år: Et antroposofisk inspirert utviklingsprosjekt for det islamske kulturområdet som i dag er kjent over store deler av Afrika, Europa og USA. I dag omtales Sekem på regjeringshold i land som bl.a. Uganda og Pakistan som en modell og som et pilotprosjekt.

Sekem som betyr noe slikt som "livskraft fra solen" er en fellesbetegnelse på alle virksomhetene og initiativ som har utgått fra det arbeid Ibrahim Abouleish startet på moderfarmen nær byen Bilbeis i 1978-79. På veien dit stopper vi ved Sekems administrasjonsbygg som ligger i Heliopolis i utkanten av Kairo.

Vi møtes av skiltet "Center of Organic Agriculture" – og et stort bygningskompleks hvor jeg gjenkjenner en antroposofisk stil med egyptisk preg: Store hvite fla-

ter, lyseblå søylemarkeringer, vindu med skrå vinkler. En annen ny stor bygning som utgjør første trinn i oppbyggingen av et akademi; terrakottafargede vegger, blå vinduskarmer, store vinduer. Luftig, generøst og moderne. Men enda mer overraskende var det frodige parklandskapet som bygningene ligger i. Ulike forsøksfelt rammet inn av høye trær, en blomstrende have i en eksplosjon av farver, en oase av blomsterrabatter. Alt dette på grensen mellom et kaotisk, skittent Kairo og ørkenen!

Her treffer vi Ibrahim Abouleish og hans sekretær som pendler mellom arbeidet i Heliopolis og virksomheten ute på Sekem Farm. Som alle medarbeidere arbeider de svært hardt. Ennå etter 21 års virksomhet opplever vi en sterk pionerånd. Vi besøker også en butikk med Sekems egne produkter: Klær, téér, urter, babymat, naturmedisiner, ferske og tørkede grønnsaker, supper, sauser, hud- og hårpreparater osv. Alt i Demeter-kvalitet i et moderne og stilig lokale.

Etter dette korte besøket kjører vi i en "Sekem-taxi" ut til modergården gjennom ørkenen, en grågul hardpakket, sandaktig leirjord med sporadiske "ordentlige" sanddyner og med en mengde søppel langs veien! En og annen enslig vekst i et ødslig,

Den alternative nobelprisen til tregrenningsinitiativ

Right Livelihoodprisen kalles ofte for den alternative nobelprisen. Prisen deles ut av en stiftelse som ble grunnlagt av tysk-svenske Jakob von Uexküll i 1980. Hensikten med prisen er å hedre og støtte praktiske løsninger på akutte internasjonale problemer. Den utdeles til personer og organisasjoner som arbeider aktivt for å sikre freden, vernet miljøet og bekjemper fattigdom og sosial ulikhet. Årets priser var til sammen på to millioner svenske kroner og disse ble fordelt på følgende fire initiativ:

De filippinske globaliseringsmotstanderne Walden Bello og Nicanor Perlas. (Sistnevnte har tidligere vært presentert i Pengevirke.)

New Zealands tidligere statsminister David Lange som har kjempet en årelang og konsekvent kamp for en verden fri for atomvåpen.

Den sørkoreanske Borgerkoalisasjonen for Økonomisk Rettferd, CCEJ.

Det egyptiske jordbruksforetaket SEKEM og dets grunnlegger Ibrahim Abouleish. Her bringes et utdrag av en fyldig artikkel som Christian Egge skrev for det norske tidsskriftet LIBRA 4/2001. /AØ

Dr. Ibrahim Abouleish

tørt landskap. Like plutselig som ørkenen begynner, like plutselig slutter den.

Vi kommer til en stor gård med et frodig område omkranset av lange alleer med høye trær. Her inne finnes kornåker innrammet av palmer, store felt med fôrvekster, grønnsak-, urte- og blomsteravlinger. Overalt langs veier og stier citustrær, palmer, busker og blomster og det hurtigvoksende casuarin-treet som er utrolig hådført og bare trenger vann. Det er for øvrig uavhengig av nitrogen fra jorden og tåler både salt og sand. Vi ser kyr og kalver under palmetak, beitende får, en kamel, duer rundt store "duepalass", store oppstablette høyballer, komposter, kunstferdig anlagte kaktusbeplantninger, blomsterrondeller, en mengde bygninger for foredling og pakning av næringsmidler, tekstiler osv.

Vi guides forbi en forskole, en skole fra 1. til 11. klasse, skoler for yrkesutdannelse (elektriker, metall og snekkeri – alle med statlige diplom), en moské der alle barn møtes kl. 12, kantiner som viser seg å servere utsøkte måltider – alt med egne råvarer av grønnsaker så vel som kjøtt. Vi ser en amfiscene, et ”mini-epidauros” der musikeren Magne Skrede fra Steinerskolen i Bergen plutselig dukker opp. Allerede den første dagen fikk vi se klinikken eller ”Det medisinske senter”, et vakkert anlegg bygget omkring en indre gårdspllass med frodige vekster. Her drives allmennmedisin og man kan besøke gynekolog, tannlege, endog mindre operasjoner kan utføres. Øyenlege finnes også regelmessig her. Klinikken har røntgenutstyr og apotek. Ennå har man ikke sengeliggende pasienter – i så fall bare for noen dager.

På vår vandring ser vi at åkrene vannes med vannspredere. Langs med alleene ser vi vannkanaler som graves opp hver dag slik at alt flyter, – egypterne er fra tusener av år tilbake eksperter på vanning. Foruten jordbrukskere ute på åkrene eller på traktor

Barn leker i Sekems barnehage.

Her fremstilles tøy i demeter kvalitet.

vrimler det av mennesker i alle aldre: Skolebarn i ensfargede kjortler – ulik for hver klasse – meget livsglade med glitrende brune øyne og stor lyst til å bli fotograferte, – elegant kledd egyptiske lærere og lærerinner, en og annen europeisk lærer og medarbeider osv.

På Sekem ved Bilbeis arbeider ca. 1000 mennesker! De kommer fra byene omkring for å arbeide eller å gå på skole. Noe svært vesentlig er at alle får sine medisinske behov tilfredsstilt på stedet, og ikke minst kunnskap om hygiene. Mange lever under fattige og uhygienske forhold. Klinikken betjener mange av byene omkring – ca 6.000 mennesker.

Mennesker står i kø for å få arbeide her. Lønnen er bra. Alle får gjøre eurytmi i perioder. I tekstilfremstillingen som er et stilsettende arbeide, får arbeiderne perioder i eurytmi og gymnastikk. Alle utover sine religiøse plikter som f.eks. bønn til rett tid. Spesielle rom er innrettet for dette på arbeidsplassene. Arbeidsmiljøet er stille og rolig.

Islam og antroposofi

Et sentralt tema på Sekem er fellesskap i form av en krets. Hver morgen står vi alle i en sirkel ute under åpen himmel: Ibrahim Abouleish, alle jordbruksarbeiderne, europeiske medarbeidere og vi som er gjester. Først tales i kor et vers av Rudolf Steiner på arabisk (”Das Schöne bewundern”). Hver person sier så helt kort hva han/hun gjorde i går og hva som skal gjøres i dag. Til og med de europeiske medarbeiderne snakker arabisk. Hver røst blir hørt om man er et enkelt landsbymenneske og analfabet eller man er ”landbruksingeniør”. Lignende kretser gjør man også i skolen og i produksjonen. Ved arbeidsukens slutt dannes en kjempestor ring (eller to konsentriske). Til slutt strømmer alle forbi Abouleish og tar ham i hånden. I følge ham er dette med fellesskapsdannelse et sentralt tema i Islam. Menneskene kan bare utvikles sammen med andre, noe Islam som religion vil skape former for. I en kaotisk verden trengs ytre former for

Pakkning og sortering av friskt grønt.

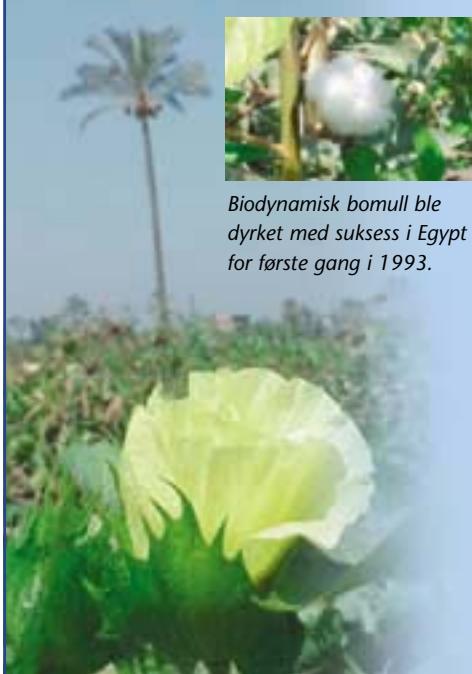
Sekems næringsvirksomheter

LIBRA er landbruksfirmaet som i dag dyrker egne – eller har knyttet til seg samarbeidsgårder over hele Egypt. Alle gården har Demeter-godkjennelse. De dyrker en rekke ulike frukt og grønnsaksslag

ISIS er firmaet som omsetter LIBRA- produktene. I begynnelsen lå tyngdepunktet på eksport, men utviklingen har medført et stadig større salg på hjemmarkedet. Bomull, som er dyrket uten kunstgjødsel og sprøytemidler, er et hovedprodukt.

CONYTEX fremstiller bomullstekstiler fri for kjemikalier. Egyptiske og europeiske designere utvikler sammen produkter spesielt innrettet på det amerikanske, europeiske eller det egyptiske marked. CONYTEX produserer baby- og barneklær, pyjamaser, skjorter, kjoler osv. under merket ”Cotton People Organic - C.P.O.”

Under firmanavnet ATOS utvikles såkalte ”phytofarmaca”, medisiner av naturlige råvarer. Her drives forskning av profesjonelle farmasøyter og alle produkter testes klinisk av helsedepartementet i Egypt og i mottakerlandet. Disse naturlegemidler samt helsetápene selges i flere tusen apotek over hele Egypt. Téene er meget populære. Forskningsinstituttet på Sekem, som i fremtiden kommer til å danne det medisinske fakultet ved akademiet, beskjeftiger en rekke leger, farmasøyter og andre fagmennesker i inn- og utland.

Biodynamisk bomull ble dyrket med suksess i Egypt for første gang i 1993.

Utdannelse

Ved Sekem-akademiet er et fakultet for biodynamisk jordbruk under oppbygging. I tillegg vil man bygge opp fem andre fakultet: Arkitektur, Kunst (eurytmi, musikk, resitasjon og drama), Bedriftsledelse (Business management), Grafikk og Design, Pedagogikk. Målet er at man i fremtiden skal kunne tilby utdannelse fra forskole til universitet/høyskole

I skolen strikker også guttene.

Jente som maler i Sekems barnehage.

de ta hjem til foreldrene den lønn som forventes. Resten av dagen får barna undervisning i skriving, matematikk, lesning, håndarbeid, modellering, eurytmi, sang m.m. Når disse barna er 14 år kan de slutte seg til en normal skolegang. Så lenge de er på Sekem får de også tilfredsstilt medisinske og hyggelige behov. Visse barn får f.eks. faste bad på klinikken. Sekem ønsker ikke å ha barnearbeidere, men i den konkrete situasjonen i Egypt er dette Sekems bidrag til bekjempelse av analfabetismen – en praktisk løsning på et alvorlig problem. På sikt må naturligvis det opprinnelige problem elimineres.

Dukkefremstilling med biodynamisk bomull.

fellesskapsdannelse, og på Sekem er f.eks. denne daglige gjentagne krets et middel til dette.

Jeg snakker med Angela Hoffmann, utdannet "budeie", som har arbeidet på Sekem i 19 år og står for alle melkeprodukter, og med Klaus Merckens, engasjert i det biodynamiske arbeid. Begge to er svært engasjerte mennesker med tysk-europeisk bakgrunn. De opplever at antroposofien er en nøkkel til gjensidig forståelse og respekt i denne muslimske kulturen. Man søker det allmennmenneskelige samtidig som man søker å utfylle hverandre. Angela sier at egentlig legges det ikke vekt på om man er kristen eller muslim, – det viktige er hva man gjør. Utviklingstanken om mennesket og menneskeheten og det å arbeide uselvskist anser vi gjerne som "kristne" idéer. Men man finner dem også

i Koranen. Inspirasjon til det biodynamiske arbeidet kan man også finne i Koranen. Det gjelder å se menneskene og deres kultur slik de er her og nå, og se hva man kan gjøre for å hjelpe til. Og å lære av hverandre. "Menneskene må bedømmes ut fra det de gjør, ikke ut fra hvilken etikett man setter på hverandre," sier Angela Hoffmann. Her tar vi hverandre som mennesker på vei mot felles mål. Dette er det viktigste. Vi er ulike, men vi er alle i utvikling. I hverdagen på Sekem er europeerne ofte forbilder. Mange egyptere gir oss denne status. Om vi oppfører oss dårlig, er det verre enn om egyptere gjør det. Slik sett må europeeren skolere seg selv.

Ibrahim Abouleish studerte farmakologi i Østerrike, tok doktorgraden og arbeidet i farmsøytisk industri. Syv år før han startet virksomhetene i Egypt lærte han å kjenne

antroposofien og alle dens datterbevegelser. Studiet av Rudolf Steiners åndsvitenskap satte i gang en stor forvandling i hans sjel.

Han er vokst opp med islam og opplevet at han gjennom antroposofien kunne se sin egen religion i et nytt lys. Fremfor alt så han hadde motiv stige frem i Koranen som har med menneskelig fellesskap å gjøre. Han fant en overensstemmelse mellom det biodynamiske jordbruk og perspektiv i Koranen på menneskets oppgave og forhold overfor naturen/skapningen.

Både muslimen og antroposofen strever etter livslang læring. Som vi vet finnes det mange ulike grupper i verden som hevder at de handler i islams navn. Det er tydelig at Abouleish arbeider med og søker en "levende islam" med tilknytning til en esoterisk understrøm. Antroposofien var for Abouleish, følte han, noe han allerede var kjent med dypt i sjelen. Arbeidet med antroposofien virket fruktbart inn i hans arbeid i Egypt - men også inn i hans religiøse bestrebelsjer som muslim.

Fremfor alt ble det nå vekket i ham nye idealer; å gjøre noe for sine landsmenn i Egypt. Gjennom besøk i hjemlandet så han fattigdommen og de kaotiske forhold på mange områder. Derfor ville han bidra til en forvandling av landet når det gjaldt jordbruk og næringsliv, industri, kulturliv og sosiale forhold. Det han hadde lært gjennom studiet av antroposofi ville han virkelig gjøre for egyptiske og islamske forhold uten å kopiere noen europeisk modell. Antroposofi vil være fruktbar for alle folk, og på alle religiøst-kulturelle områder. Her strømmet to åndelige "dannelsesbevegelser" sammen: Islam og Rudolf Steiners åndsvitenskap.

I 1977 kjøpte Abouleish ca. 70 hektar ørken. Han ville sette i gang et biodynamisk jordbruk. Man boret etter vann. På 90 meters dyp kunne man hente fossilt drikkevann. Fra 50-60 meter kunne man ta vann til vanning. Dette inneholder litt mer salt. Så fulgte beplantning av rader med casuarintrær. Trær gir skygge, i skyggen kan anlegges kompost.

Nå kom det i stand et kretsløp som har skapt en oase av ørkenen! Foruten modergården har man kjøpt to tilgrensende gårder. Her arbeider muslimer og koptere (kristne) samt antroposofisk orienterte europeere. Og rundt om i Egypt arbeider nå ca. 200 gårder under ledelse og rådgivning av Sekem – med sikre avtaler om avsetning. Ca. 3000 hektar jord drives biodynamisk i Egypt – fra Alexandria til Assuan. Flere tusen mennesker arbeider i denne sammenhengen. Hvordan kan de forstå nødvendigheten av de biodynamiske preparatene? I følge Angela Hoffmann finnes det en fordel i den muslimske kulturen som gjennomsyrer menneskenes sjeler:

Gud finnes! Med andre ord: Det finnes en åndelig realitet. Materien er ikke det eneste. Jeg forsto henne slik at dette med potensering ikke representerer noe merkelig for egypterne – spesielt ikke da selve rytmiseringen og utspredningen av preparatene faller sammen med bestemte bønnetider. Som en konsekvens av jordbruksbruket i Sekem, er det flysprøyting blitt forbudt i Egypt, og dermed spares det 35.000 tonn pesticider per år.

De ulike virksomheter

Hvilke virksomheter og produkter er nå resultatet av Sekem-initiativet? Jeg kan bare nevne noen av disse, da antallet firmaer og kulturelle innretninger er så mange. I begynnelsen hang alt – både administrativt og økonomisk – sammen, men i dag har hver enhet en egen struktur, administrasjon og økonomi.

Virksomhetene satser på moderne markedsføring, men målet er å tilfredsstille reelle behov, med best mulige produkter for mennesket i et økologisk perspektiv. "Vi vil bidra til en helhetlig utvikling", sier Klaus Merckens. I dette arbeidet står Sekem i samarbeid med en rekke internasjonale organisasjoner som f.eks. UNESCO,

FAO; IFOAM (den internasjonale økologiske jordbruksorganisasjon), EU-organisasjoner m.fl. Man har også kontakt med private stiftelser/organisasjoner som Rockefeller- og Ford-stiftelsene.

Næringslivet på Sekem er med på å bære de sosiale og kulturelle initiativ som f.eks. skolen. Gjennom en aktiv eksport av produkter blir Sekeminitiativet kjent som et helhetlig konsept. I denne sammenheng var tilstedevarelsen på Expo-2000 svært betydningsfull. Temaet på denne utstillingen i Hanover var "Mennesket, natur og teknikk inn idet 21. århundre". Det å kunne presentere Sekems produkter i en stor sammenheng vil øke omsetningen samtidig som man kan vise til de sosiale initiativ/virksomheter som er mulig tak-

Pakkemaskine for urtethe i poser.

ket være et fungerende, miljøbevisst næringsliv. Begynnelsen til et tregrenet samfunn var således mulig å presentere, og det i et globalt perspektiv fordi Expo-2000 var et verdensomfattende prosjekt.

Sekem Head Offices

3 Cairo-Belbeis Desert Road, P.O.Box 2834 El-Horreya, 11361 Cairo, Egypt
Tel: +2 02 65 64 124/5
Fax: +2 02 65 64 123

Office in Europe (Christina Boecker)
Tel: +49 234 893 69 95

LES MERE

www.sekem.com

Se intervju med Ibrahim Abouleish i boken "Anthroposophie und Waldorfpädagogik in den Kulturen der Welt", Verlag Freies Geistesleben, 1997.

Christian Egge F. 1956. Utdannet Steinerskolelærer med spesialutdannelse i resitasjon og drama. Cand mag. Med fagene fransk, filosofi og religionsvitenskap. Arbeider ved Rudolf Steinerseminaret i Järna i Sverige. Besøkte Sekem påskoen 2000.

Fritt åndsliv

– det beste våpen mot terrorisme?

Av Arne Øgaard

Er ikke frihet i åndslivet en selvfølge her i vesten? Kan ikke alle si og mene det de vil?

Et fritt åndsliv innebærer noe mer enn ytringsfrihet. Det innebærer mulighet til å uttrykke og utvikle de dypeste impulsene en bærer i sitt indre. At det en opplever som livets alvor blir respektert av andre, er en forutsetning for gjensidig respekt mellom mennesker.

I dag er de fleste vestlige land i ferd med å bli multinasjonale stater. Stater som rommer en rekke ulike folkeslag og kulturer, og hvor det dermed oppstår ulike kulturkollisjoner, kollisjoner som kan utarte til sosiale problemer og rasisme. I mange deler av verden ligger ulike folkegrupper i direkte krig med hverandre.

Her i Norden er det mange som hevder at slike problemer kan unngås om de som kommer hit blir som oss. Bare de opptar våre verdier og vår amerikaniserte livsstil, vil alt bli bra. Det er selvsagt viktig at alle forstår språket i landet, hvor en bor og at de anerkjenner lovene. Men om alle skal oppføre seg likt, vil vi miste de fornyende impulsene som oppstår i møtet mellom ulike kulturer.

Muslimske skoler

Fritt åndsliv innebærer at alle må ha rett til å utvikle sin egne spirituelle impulser. De må ha mulighet til å praktisere sin egen religion, sine kulturelle tradisjoner og også ha mulighet til skolegang i sin egen kulturs ånd. Det norske skolesystemet er til tross for en kristen formålsparagraf og KRL (Kristendom, religion og livssyn)-fag, gjenomsyrer av et materialistisk livssyn. Det er høyst forståelig at mennesker med et annet livssyn ønsker en annen grunnstemping der barna deres skal undervises og oppdras. I Norge har det lenge vært en sterk diskusjon om man skal tillate muslimske skoler. Mange har engstet seg for at slike skoler vil hindre at muslimene tilpasser seg det norske samfunnet. Men dette kan også betraktes fra en annen vinkel. Dersom muslimene opplever at de blir tatt på alvor som muslimer, vil de føle seg mer respektert, og et menneske som blir respektert vil fungere bedre i det samfunnet han lever.

Urtehagen, den muslimske skolen i Oslo, anser seg selv som en brobygger mellom det muslimske og det norske. Målet er å skape respekt for begge deler. De følger vanlig norsk læreplan og har norske skolebøker. De fleste lærerne er norske og noen

av dem er også kristne. Rektor Trond Ali Linstad, mener det er positivt at den muslimske skolen har kristne lærere, og han har en visjon om at muslimer, kristne og andre troende sammen kan skape en kvalitetsskole. Barna skal forberedes til det norske samfunnet, de skal ha respekt for stor-samfunnet rundt seg og for de grunnleggende verdiene i islam.

Rudolf Steiner så med bekymring på nasjonalismen som bredte seg i mellomkrigstiden. I stedet for å skille de ulike folkegruppene i etnisk rene stater, gikk han i sitt tregreningsarbeid sterkt inn for at folk fra flere folkeslag måtte leve sammen i samme stat. Vilkåret for at dette skulle gå bra var at alle folkegrupper fritt måtte få utforme sitt kulturliv. Alle måtte få ta vare på og utvikle det som var de dypeste impulsene i hver enkelt folkegruppens egenart. Der dette er tilfelle og det er full respekt mellom de ulike folkegruppene, vil en anta at de vil kunne leve sammen i fred innenfor et felles rettsliv og næringsliv. Der mennesker ikke blir respektert er det all grunn til å tro at det er større grobunn for misillitt og fanatism.

Dersom ulike folkegrupper hadde gitt hverandre frihet og full mulighet til å utvikle sine særegne kulturelle impulser, er det ikke vanskelig å se for seg at mange av de store konfliktene rundt om i verden kunne utviklet seg helt annerledes. Om også de materielle verdiene hadde vært fordelt i en broderlig ånd, ville mye av grunnlaget for dagens terrorisme være fjernet.

Lokal økonomi

av Christine Bakke, Cultura Bank og Kristoffer Lüthi, Ekobanken

Er det noen forskjell på lokal økonomi og annen økonomi? Hvilke spesielle muligheter og begrensninger ligger i den sosialt fokuserte, lokalt forankrete økonomien og hva skal til for å få entreprenørvirksomheten til å blomstre utover det ganske land? For å drøfte problemer og mulige løsninger samlet ca 150 mennesker seg i Växjö i Småland, Sverige for å utveksle erfaringer 23 og 24. oktober i år.

Lokal økonomi kan betraktes på mange vis. Som oftest diskuteres lokal økonomi i geografiske termer og handler om den direkte innflytelsen over den egne bygda eller byen. Pengene skal forblí i et område og derigjennom få mulighet til å virke lokalt. Lokal økonomi kan også skape muligheter for mennesker til å dirigere sine penger mot et interesseområde eller et prosjekt som ikke behøver være geografisk avgrenset. Lokal økonomi skulle dermed kunne være global dersom en større gruppe mennesker over hele jorden slutter seg sammen med sine penger og lar dem virke til fordel for et felles interesseområde. Det viktigste med lokal økonomi er å øke menneskers bevissthet om at de kan styre sine penger, for på den måten å påvirke sin omverden.

Lokalekonomidagene

Lokalekonomidagene samlet hovedsaklig svenske deltakere (med noen utenlandske slengere), virksomme innenfor ulike arenaer; banker, kreditgarantiforeninger, kooperativer, landsbygdsutviklingsråd, ideelle organisasjoner, universiteter, m.m. Målet

Annonce

HERTHA-LAMPEN

nytt lys til mørke tider

Lad os skape et godt samfunn ved hjelpe til å blomstre for økonomien

Vår lampe gir et varmt, vakkert, indirekt og romslig lys.

Det er viktig å holde tilbake for økonomien.

Vi tilbyr også et utvalg av andre produkter og tjenester.

Hjemmeside: www.hertah-lampen.no

var å inspirere gjennom; "kunnskaping", dialog, erfaringsutveksling, "diskutek", lærende eksempler og personlige møter, til hvordan man kan skape en vekst, men en bærekraftig vekst. Om ikke den endelige løsningen ble nådd, så fikk vi iallefall til en god erfaringsutveksling.

Gjennom to intensive dager ble det holdt en rekke workshops og debatter. Seminarene foregikk ved at deltakerene i mindre grupper hørte på, og fikk anledning til å stille spørsmål og diskutere med en representant fra lokaløkonomiske initiativer som for eksempel "Bondens eget marked", NESE, et utviklingspartnerskap som blant annet arbeider med å finne løsninger for den lokale økonomiens finansieringsproblemer, RockCity Hultsfred – en lokal økonomisk forening som har vokst seg stor og innflytelsesrik, en kredittgarantiforening og mye, mye mer. Det var ingen lett oppgave å skulle velge seminar!

Forutsetninger for utvikling

Ved konferansens slutt lot det til å være enighet blant de deltagende om at den sosiale økonomien, med sine spesielle forutsetninger og sin lokale forankring, må bli gitt vilkår den kan leve og trives under. Støtte- og tilskuddsapparatet må i større grad være fleksibelt og lydhørt ovenfor de initiativer som finnes ute i distriktene. Samtidig er det viktig å huske på at også i byene brer det finansielle utenforskapet seg. Problemstillingene er derfor aktuelle ikke bare i distriktene, men også i byene.

Det finnes en god del penger innenfor EU-systemet, men disse er ofte prosjektbasert og utviklingen av lokale småforetak og samfunnsprosjekter fordrer et langsigkt perspektiv. Faren er overhengende for å tilpasse prosjektene til finansieringen og prosjekter kan dermed komme til å bli satt i gang uten den lokale forankringen og med utgangspunkt i de lokale premisene som en holdbarhet forutsetter. Det er en risiko for at det allmenne engasjementet erstattes av engasjement kun for dem som er med i prosjektet.

Også små og mellomstore bedrifter opplever en større og større barriere i tilgangen til finansiell kapital. Dels beror dette på strukturelle endringer i bankvesenet. Mye tyder på at disse problemene bare vil øke i tiden framover med den centralisering og effektivisering som preger finansnæringen. Mange initiativer opplever frustrasjon over at tilgangen på finansiell kapital er så begrenset og så styrt.

Den finansielle kapitalen er likevel bare en av den lokale økonomiens kraftkilder.

Uten basen i form av den sosiale kapitalen eller kunnskapskapitalen kan den lokale økonomien ikke være virksom. Uten kunnskap og lokal forankring så anvendes ikke den finansielle kapitalen på riktig vis.

Hvordan arbeidet går videre

Konferansen ble avsluttet med at en uttalelse som staker ut kurser for det videre arbeidet ble vedtatt (på svensk):

"Det saknas finansiella instrument och incitament för det lokala småföretagandet, för lokala utvecklingsgrupper, för föreningar och den sociala ekonomin. Detta skapar finansiellt utanförskap och begränsar tillväxten.

Det samhällsnyttiga företagandets särart bör få förutsättningar att utvecklas och de strukturella hindren undanröras. Det behövs reformer, inom skattelagstiftning, företagstöd och socialförsäkringsområdet.

Vi vill att resurser tillsätts för att utreda de reformer som krävs och att arbetet som lett fram till Lokal ekonomidagarna fortsätter."

Alle de nordiske etiske bankene er på forskjellige måter engasjerte i den lokale økonomien, selv om vi ikke alltid har brukt begrepet tidligere. Et eksempel på en tjeneste for å stimulere lokal utvikling er Ekobankens nye konsept med "Spargemenskap" (sparefellesskap), som gir grupper mulighet til i fellesskap å spare til et prosjekt. Gruppen får bedre betingelser enn hva de enkelte individene kunne ha fått om de sparte hver for seg. Gjennom gruppens arbeid med selve prosjektet kan kunnskapskapital og sosial kapital akkumuleres parallelt med en banksparing.

Christine Bakke F. 1972. Utdannet ved landbrukshøyskolen på Ås. Ansatt i Cultura Sparebank fra 2000.

Kristoffer Lüthi F. 1972, ansatt i Ekobanken fra 2001. Utbildad ekonom vid Uppsala Universitet med inriktning mot marknad och organisation. Arbestat som IT-projektledare på Posten i Sverige. Ekonomiansvarig på en läkepedagogisk verksamhet. Arbetar med marknadsföring och som kredithandläggare på Ekobanken sedan två år tillbaka

LES MER

www.ekobanken.se
www.lokalekonomi.nu

Prinzhöfte

Det hænder efterhånden oftere, at vi i Merkur har et lille teknisk problem med registreringen af vore kunder – forstået på den måde at alle vore lånekunder bliver udstyret med en kode, der angiver hvilket formål lånet gives til: Børnehave, økologisk byggeri, bøfællesskab, kursus- og seminarvirk somhed, café, økologisk demonstrationshave, gamle husdyrracer, privat virksomhed... Men hvad gør man så, når et projekt faktisk skulle have alle disse koder på én gang, og der kun er plads til én? Det er ikke et søgt eksempel, men fra det virkelige liv – fra Merkurs kundekartotek!

Af Kirsten Arup

Det omtalte projekt er en af vore kunder i Tyskland – en 18 år gammel forening som i daglig tale kaldes PRINZHÖFTE efter den landsby, den ligger ved. Det er lidt sydvest for Bremen i delstaten Niedersachsen.

Gamle landbrugsbygninger kan bruges til meget

På den egn er der fra gammel tid bygget enorme landbrugsbygninger med beboelse, stald, lo og lade i eet. Det er meget imponerende bygningsværker i tre etagers højde, og de har naturligt nok fundet mange spændende anvendelser, da der også i Niedersachsen er blevet lagt landbrug sammen, hvorefter der er blevet bygning tilovers.

Kigger man indenfor i Prinzhöfte en almindelig hverdag, ind under de høje gamle træer, hvis kroner når helt sammen over gårdspladsen, vil man i første omgang blive mødt af børnehavens 22 glade børn. Børnehaven er en Freinetbørnehave*, der har en slags overenskomst med kommunen.

Freinetpædagogikken har altid været et af de bærende elementer i Prinzhöftes aktiviteter. For et par år siden flyttede Freinetsskolen ud fra Prinzhöfte – den voksende sig stor. Det var i sig selv imponerende, da nye friskoler ellers frister en kummerlig skæbne i

Niedersachsen: De får ingen tilskud i de

første tre år. Det kræver altså mere end almindelig stædighed at få sådan en skole op at stå. Men nu er der allerede syv-otte årgange med i alt omkring 90 børn på skolen. Der kommer pædagoger fra hele landet for at høre om Freinetpædagogikken på Prinzhöfte.

Hvis ikke det er børnene man møder, lige når man ankommer, kan det være, at man i stedet bliver mødt af personer, der hænger oppe i træerne eller klatrer rundt i de høje kroner! Volker Kranz, som bor på Prinzhöfte med sin familie, har et firma (se faktaboks) med fire ansatte foruden ham selv. De anlægger økologiske haver og har derudover bl.a. specialiseret sig i at kappe træer ned. Altså klatrer de i træer. Det speciale har de gjort et andet fag ud af: Der

Økologisk café, der også byder på kultur, musik og sang.

Her finder man også en mindre urtehave dyrket efter permakultur-principper. Egentlig ser den temmelig rodet og uordentlig ud. "Men," forklarer Myriam Kentrup, der bor på stedet med mand og børn, "det er rigtigt, at der er mange brændenældere nu. Det interessante er, at sidste år var det andre ukrudtsarter. Også udvalget af dyrkede planter veksler, det er ikke altid det samme, der har held med at gro. Vi prøver at iagttagge, hvordan naturen opfører sig, og griber ikke for meget ind. Vi bruger haven som demonstrationshave og vi finder også ingredienser til vores spis-din-have-kurser og kurserne i naturmedicin. Desuden arbejder en gruppe kvinder med brændenældebломsterne, der kan laves til en fin pesto – smag ligel!

Og prøv at smage natlys-blomsterne. Og vidste du, at rødderne af dem sælges som delikatesser i Frankrig?"

Lidt længere nede ligger der et rodzoneanlæg, som renser al spildevandet fra både bøfællesskabet i den store hovedbygning og det nye tofamiliehus, som er opført for et par år siden efter økologiske metoder og med genbrugsmaterialer. Også de økologiske byggemетодer gives der kurser i.

Hovedbygningen bliver gjort til genstand for en del kurser, og mange værelser bærer eksperimentets præg – her er der bygget i ubrændt ler; dér er lagt genbrugsklinker; her er eksperimentet med lys; dér med træets form. Det er ikke alt sammen perfekt, men der læres meget. I et lille hus helt for sig selv holder Detlef Kietzmann til. Han er arkitekt og har her både bolig og tegnestue.

"Gennem sprog, krop og kunst" i Freinet-børnehaven.

er nemlig mange, der gerne vil lære det. Derfor tilbyder de også kurser i træklatring og i kendskabet til træer og natur: "Litterært og kulinarisk klatreeventyr i træerne" "Træernes kropsprogr: Hvorfor får træer knuder? Hvorfor er vandrette grene ovale?"

I det hele taget er naturen og vores anvendelse af den et vigtigt tema på Prinzhöfte.

Udover ejendommen i Prinzhöfte har foreningen også kursusejendommen MIKADO fem km væk midt inde i skoven. Landskabet er her et helt andet; jorden mager og sandet, skoven præget af birk, fyr og andre nøjsomme træer. MIKADO bliver brugt til kurser af alle slags. For eksempel arrangeres der "klodevogterkurser" for børn fra 4.-5. klasse, hvor de gennem et sindrigt opgaveløb over tre dage guides til en forståelse af naturens mange komplekse sammenhænge, samtidig med at de laver mad af naturens vilde planter, overnatter ude osv. Ganske vildt for mange bybørn! På grund af det store faglige indhold støttes disse kurser af den tyske Tipstjeneste. Der er også familiekurser, svampekurser, overlevelseskurser, meget populære åben-skovdage, hestecamping m.m. Der arrangeres endda kurser i Italien og Lapland af de samme mennesker.

MIKADO lejes også ud til seminarer, familiefester, korweekender og meget andet. Mange søndag eftermiddage er caféen åben og der er kulturcafé med optræden af orkestre, kor eller andet.

Prinzhöfte er en 18 år gammel forening, et bøfællesskab med 14 voksne og 8 børn og omfatter 2 ejendomme. Det huser og lejer ud til:

- Flere private virksomheder
- Kursus- og seminarvirksomhed
- En Freinet-børnehave
- Kulturelle aktiviteter
- Private arrangementer

* **C. Freinet** (1896-1966) Fransk reformpædagog, der arbejdede som alm. lærer indtil han grundlagde en skole ud fra egne pædagogiske tanker. Freinet mente, at arbejdet udvikler mennesket. Børn tilegner sig indsigts gennem deres arbejde - nemlig legen og det han kalder "det famlende eksperiment". Disse elementer skal undervisningen tage udgangspunkt i. Desuden lægges der stor vægt på udtrykket - gennem sprog, krop og kunst.

LÆS MERÉ

www.baumrausch.de
www.wildnisschule.de

Kirsten Arup Har læst sprog ved Københavns Universitet og derefter arbejdet syv år med landbrug - især økologisk. Afsluttede i 1990 landmandsuddannelsen på Den Økologiske Landbrugsskole. Ansat i Merkur, Aalborg siden 1992. Pr. 1. juni 2001 overflyttet til Århusafdelingen. Primært landbrugskunder, men også privatkunder og udlandskunder.

Hellevad Vandmølle

Et liv med basale værdier

Det moderne menneske har en drøm om det gode liv på landet som en modpol til det hektiske hverdagsliv i byen. Heldigvis er der stadigvæk en tro på, at man herude finder nogle basale værdier, som det er vigtigt at prøve at holde fast i. Det er ikke kun drømmen om Morten Korch-idyllen, der spørger, men også ønsket om at opleve nærværdighed og sammenhæng i forhold til naturen og fødevarene. En afledning af denne "trend" er, at flere og flere børnefamilier tager på bondegårdsferie hver sommer. Her udleves drømmen om frisklagte øg og mælk fra stalden, tilbagelænet afslapning i landbohaven hyggelige, mens børnene tumler sig med dyr og hø loft og får røde kinder og sorte tæer.

Af Elsebeth Junker

Bondegårdsferie

Da vi for 8 år siden overtog Hellevad Vandmølle efter mine forældre, og begyndte indretningen af de første ferielejligheder, vidste vi ikke at vi var "trendy". Vi havde selv en drøm om det gode liv på landet, som handlede om at opbygge et alsidigt økologisk landbrug, skabe en fælles arbejdsplass her på gården, hvor der var plads til vores børn, og plads til udfordringer i form af en stadig udvikling af stedet her. Vi satserede på bondegårdsferie fordi vi havde lyst til det, og fordi stedet indbyder til det med sine mange bygninger og sine herlighedsværdier.

Historien

Vandmøllen har en lang historie, og den bliver vi mere og mere bevidste om, jo mere vi arbejder med at bygge videre på tingene. Der har ligget en mølle her på stedet siden 1500-tallet, måske endda før, og fra 1700-tallet blev der også tilknyttet et landbrug til stedet. I løbet af de næste 2 århundreder udviklede Hellevad Vandmølle sig til at blive et af områdets mest driftige virksomheder. Foruden møller og et stort landbrug på 97 ha med 50 køer og 16 heste i staldene omfattede det et fællesmejeri, slagteri, bageri, samt omfattende handel med heste og kreaturer. Varerne blev distribueret med de mælkevogne som hentede mælk til mejeriet, og dem var der i en periode over 20 af.

Da min far overtog gården i 52 var kun landbruget i drift, og da vi overtog gården i 96 var også den aktivitet ophørt.

Nyt liv i møllen

Vi startede forfra; har gradvis fået jorden tilbage og driver nu de 65 ha selv, hvorfra 50 ha er i omdrift. Vi har en mindre besætning af ammekør og frilandsgrise og afsætter i stigende grad kødet privat, hovedsagelig til vores feriegæster. Antallet af overnattende feriegæster har været støt stigende igennem 6 sæsoner, vi har haft over 2000 overnatninger i år, og tiden er kommet til næste etape. I løbet af de næste 3 år vil vi etablere et økologisk mødested med kursuslokaler, køkken og spisesal og en tilhørende værelsesfløj. Vi satser stort denne gang; det bliver omfattende ombygninger og investeringer vi skal i gang med, men vores tro på at det kommer til at gå er forankret i en bevidsthed om, at mange af vores forgængere har gjort det samme. Vandmøllen fortjener at blive bragt til live igen.

Elsebeth Junker | F. 1961. Bachelor i agronomi og nu bondekone.

Bjarne Boesen | F. 1959. Agronom.

Uddannelserne bruges i landbrugsarbejdet og når de mange spørgsmål fra Vandmøllens gæster skal besvares. Desuden arbejder Bjarne Boesen freelance som økologisk konsulent for rådgivende firmaer og uddannelsesinstitutioner i Danmark og Central- og Østeuropa.

Hellevad Vandmølle
Vandmøllevej 13, 6230 Rødekro
Telefon 7466 9344
kontakt@vandmoellen.dk
www.vandmoellen.dk

Konsulenter på øretævernes holdeplads

Text og foto:
Frederik Schütt & Michael Lind Olsen

Bragende solskin foran Merkurs lokaler på Vesterbrogade i København. Vi skulle til møde i banken om et sponsorat af et større projekt omkring Nørrebro's image og kulturelle sameksistens. På det tids-punkt var vi endnu ikke kunder hos Merkur.

Et par måneder forinden sad vi til møde med historiefortælleren Hans Laurens. Vi talte om, hvor enerverende det var, at Nørrebro endnu engang var kommet i mediernes negative søgelys - selv syntes vi, at Nørrebro, hvor vi hører hjemme, er et fantastisk sted på godt og ondt. "Hvorfor er der dog ikke nogen, der gør noget ved den slidte historie om Nørrebro?", spurgte vi os selv. Så vi gjorde noget og satte et projekt på skinner for Nørrebro's egne beboere, som vi kaldte "100 kulturer tænker bedre end én". Vi ville gennemføre deltagerstyrede workshops, hvor beboere på Nørrebro selv kunne sætte fokus på Nørrebro's identitet og fortælle deres egen Nørrebro-historie til omverdenen.

Vores dagligdag i konsulentvirksomheden, Vision & Praxis, er netop at arrangere deltagerstyrede workshops for folk på "gulvniveau" - borgere såvel som brugere og medarbejdere. Det skaber motivation, livskvalitet og velsmurte organisationer, når der er plads til, at mennesker reelt har indflydelse på deres eget liv og arbejdssituation.

I hvert fald er det udgangspunktet for alt, vi foretager os - nemlig at give inspiration til et levende demokrati nedefra. Mange velmente initiativer på arbejdspladser og

overfor borgere strander på, at initiativtagerne glemmer en såre simpel ting: at mennesker godt kan lide at blive spurgt!

Det var det udgangspunkt vi havde da vi lavede "100 kulturer...". Vi ville sætte Nørrebro på dagsordenen udfra

borgernes perspektiv. Vi tog over en måned ud af kalenderen til at gennemføre projektet ganske omkostnings- og profit-frit, hvilket var den egentlige baggrund for, at vi søgte støtte hos Merkur.

Folkene i banken syntes til alt held godt om både projektet og vores måde at drive virksomhed på. Dels gik vi fra mødet den dag med den støtte, vi havde håbet på og dels besluttede vi

ganske kort efter, at vores konto nok for fremtiden havde det bedst i Den almen-nyttige Andelskasse Merkur.

Workshoppen "100 kulturer..." fik både en meget blandet deltagergruppe og en lang række spændende idéer og tanker på bordet om, hvordan Nørrebro kan blive et bedre sted at leve. I fokus var både Nørrebro's identitet indadtil og synlighed udadtil. Der var på workshoppen generel enighed om, at Nørrebro

er et godt sted at leve, men at området selvfølgelig også har sine problemer. Men der var også enighed om, at pressen til stadighed blæser negative historier op til ukendelighed, og samtidig negligerer det Nørrebro, som beboerne kender - den farverige hverdag, et sprudlende kulturliv, masser af frivillige initiativer og folk, som bare tager sig tid til at tale med hinanden på gaden.

Identitet og synlighed er to af Vision & Praxis' stærke fokusområder. P.t. arbejder vi med to pilotprojekter. Det første med ergoterapeuterne på Amager Hospital. For ergoterapeuterne er det netop en stor udfordring at få fod på den evigt forandrelige faglige identitet indadtil og i forhold til resten af hospitalsverdenen - og hvordan de skal formidle denne identitet, så deres kompetencer bliver brugt til det, de er bedst til.

Demokrati i børnehøjde er titlen på det andet pilotprojekt. I samarbejde med to

daginstitutioner har vi taget handsken op. Hvordan kan man tænke og gennemføre en demokratisk baseret pædagogik for børn, der er så små, at de først om mange år lærer ordet 'demokrati' at kende. Vi vil gerne være der, hvor det hele starter - i pionernes univers og på øretævernes holdeplads.

Vision & Praxis

v. Michael Lind Olsen & Frederik Schütt
Holtegade 10, 4. th.
Tlf: 3583 5149
E-mail: info@visionogpraxis.dk
www.visionogpraxis.dk

Vision & Praxis har godt tre år på bagen - tidligere under navnet Fremtidsværkstedet I/S. Vores gang på jorden har ført os gennem alskens organisatorisk og politisk arbejde i både medvind og modvind og landede os midt i arbejdet som proceskonsulenter. Uddannelsesmæssigt rækker vores kompetencer over det humanistiske og samfundsvidenskabelige (pædagogik, psykologi, internationale udviklingsstuder, kommunikation, kulturgeografi, socialvidenskab og antropologi).

Vision & Praxis tilbyder

- workshops og processer på deltagerenes præmisser
 - bæredygtige løsninger til hverdagens praksis
 - procesrådgivning og evaluering
 - tilgængelige webløsninger
- ...alt sammen skræddersyet efter kundens ønsker og behov

LÆS MERÉ

www.fremtidsvaerkstedet.dk

Annonce

Daimohk, de dansende barna fra Grozny.

Kultur Uten Grenser

Kulturprosjekter med åndelighet, fred og menneskerettigheter i fokus

Intervju v/ Jannike Østervold

Fra Moskva til Stavanger

Irena Bartok kom til Norge i forbindelse med en utstilling i 1991 – falt for det norske sjølandskapet – og ble værende.

Hun forteller: "Integrasjonen i det nye samfunnet gikk ikke helt smertefritt. Det var en stor overgang å være oppvokst med det russiske systemet og så skulle forholde seg til nye demokratiske måter å drive ting på. Etter en intens periode med krise, refleksjon og selvutvikling begynte jeg å se på hva jeg kunne gjøre – og samtidig beholde friheten. Det ble klart for meg at det måtte bli selvstendig forretningsdrift."

Etablererkurs ga mot til å starte for seg selv

Jeg gikk på etablererkurs i 2002, og torde i november 2002 å registrere meg med kulturformidlingsfirmaet "Kultur Uten Grenser". Jeg valgte firmanavnet fordi det gjenspeilet mitt ønske om å se på det som forener oss, selv om formene for uttrykk kan være forskjellige.

Jeg var veldig klar over de økonomiske utfordringene med slike ikke-kommersielle kulturprosjekter og var litt engstelig i starten, men satset enormt med timer på arbeid, research og kontaktbygging. Noen perioeder var vanskelige. Jeg må foreløpig base- re meg på å ha en annen jobb ved siden av. Jeg arbeider på Kvinnebo, et tilbud for kvinner med rusproblemer. Jeg setter stor pris på å være en del av dette prosjektet.

Kultur og menneskerettigheter

Jeg tolker mellom engelsk, norsk og russisk, og dette var bakgrunnen for at jeg ble engasjert på den internasjonale litteraturfestivalen Kapittel i Stavanger, der jeg ble trukket inn i ytringsfrihetsproblematikken. Jeg jobber bl.a. med en utstilling med den russiske eksil-kunstneren Avdey Ter-Oganian, der ytringsfrihet og forholdet mellom stat og religion står sentralt. Kapittel festivalen gav meg mulighet til å treffen Anna Politkovskaya, en russisk journalist som tør å reise og fortelle sannheten om Tsjetsjenia. Jeg føler en tiltrekning til Tsjetjeniasørsmålet og kjenner mange tsjetjenske flyktninger i Stavangerom-

rådet, derfor er jeg spesielt opptatt av Daimohk, de dansende barna fra Grozny.

Daimohk

– barnedansegruppe fra Tsjetsjenia

Jeg var på filmfestival i London om menneskerettigheter og så en film om den vidunderlige barne- og ungdoms dansegruppen startet av en tidligere ballettstjerne Ramzan Akhmadov, som ville bli i Grozny og gi mening til barna i en meningslös situasjon. Den britiske organisasjonen "Center for Peacemaking and Community Development", som arbeider for å hjelpe den tsjetjenske sivilbefolkningen, arrangerer en Europaturne for Daimohk i 2002. Jeg bestemte meg for å arrangere en forestilling med dem i Stavanger.

Vi møtte Daimohk på veteranbåten Gamle Salten i Stavanger. Barna kom fra et krigsherjet land, men var samtidig helt vanlige barn som likte is og bråket. På scenen dagen etter kunne jeg ikke tro at det var de samme barna – de var så perfekte, kreative, energetiske, virkelig ambassadører for tsjetjensk kulturtradisjon med dens karakteristiske frihetstrang. Besøket deres var også veldig viktig for det tsjetjenske flyktningemiljøet. Det var en dyp opplevelse for meg, da det kom over 200 mennesker, emigranter langt borte fra sitt eget land, som hadde måttet flykte for å overleve, og møtte Daimohkbarna utenfor Konserthuset.

Da tenkte jeg at jeg hadde funnet min nisje: å jobbe med kulturprosjekter med en dypere mening, med et sterkt budskap og åndelig perspektiv.

Veien videre

Jeg er tilhenger av Gandhis ikkevoldsprinsipp. Konflikter forblir uløste gjennom krig. Her synes jeg at kultur har en spesiell rolle. Jeg vil sitere Dostoevski: "Det er skjønnhet som skal redde verden". Vi må projisere humanismen i fremtiden, istedenfor å projisere krig, frykt og urett!

Mitt ønske er å bli kjent som konsulent og formidler med kulturprosjekter som overskridrer grenser – og åpner for dialog og utveksling mellom kulturer. Gjennom kultur tror jeg verden kommer nærmere fred og gjensidig forståelse.

Den 14. november i år var "Kultur uten grenser" med på å arrangere en konsert i Stavanger med den verdenskjente indiske fløytespilleren, Hari Prasad Chaurasia, der han spilte sammen med den norske gruppen "Karvan".

Prosjektet som for tiden ligger mitt hjer- te nærmest, er barnedansgruppen fra Tsjetjenia. Jeg arbeider for å få til en Norgesturne for dem i 2004. I forbindelse med deres besøk i Norge i 2003 ble det startet et fond, som samler inn penger for å kjøpe inn danseklær og sko, en ny buss, oppussing av treningslokalet i Grozny.

Fremover vil jeg fortsette å jobbe med dans og billedkunst, "world" musikk og spesielt indisk musikk, samisk kultur, romani-kulturen, sufitradisjonen og forholdet musikk/spiritualitet, og jeg vil gjerne få til en flerkulturell festival.

Jeg ønsker meg gode kontakter og samarbeidspartnere - sponsorer – et større nettverk, så hvis noen av Pengevirkes lese- re er interesserte, ta kontakt! Kanskje vi en dag vi blir flere og kan ta opp større og krevende prosjekter?

Foto Magda Novakka

Irena Bartok

F. 1958 av bulgarsk-russiske foreldre. MA i kunsthistorie fra Moskva og senere studier i psykologi og sosiologi.

Før hun kom til Norge arbeidet hun i Kulturdpartementet i Moskva, der hun produserte mange utstillinger for innland og utland. Medlem i styret for Holistisk forbund.

Kultur Uten Grenser v/ Irena Bartok

Brønnsgt. 45, 4008 Stavanger

Telefon: 47-51530388

Mobil: 47-900 59 775

irenabartok@hotmail.com

Hvis noen ønsker å støtte Daimohk dansegruppe, kan de gi et bidrag på konto 9713.13.62289.

Invitasjon til en kulturell reise i regi av Cassiopeia

The Gambia

Unge mennesker på Gambia floden.
Leende, syngende & dansende.
Gjennom møte mellom to kulturer vil vi
lære, skape glede, utveksle verdier og
kunnskap.

Daniel Koot utfordrer krokodillene.

Av Kenneth Thomassen og Sigurd Hals

Vi i Cassiopeia jobber nå med å samle en gruppe mennesker, som sammen skal reise opp Gambia floden. En gruppe som gjennom musikk, dans, teater, og gjøgler vil møte en kultur helt fremmed fra vår egen.

Vi jobber også med å opprette et samarbeid med lokale aktører – oppsøke en sanger, danser, eller finne hemmeligheten bak jambetrommerens rytmiske spill. Ikke som vanlige turister, som gjennom penger skal kjøpe seg en kulturell opplevelse, men som mennesker, utveksle kultur gjennom bevegelse, dans og musikk.

Landet

Gambia er et lite land på Afrikas vestkyst. Det strekker seg ca. 500 km oppover langs Gambia floden. Fortellingene sier at grensene stammer fra da engelskmennene seilte oppover elven og regierte så langt som kanonskuddene strakk seg innover elvebredden.

Gambia er et meget flerkulturelt land. I tillegg til alle handelsfolkene fra India, Liberia, Marokko, Europa og andre afrikanske land er det mange forskjellige folkegrupper som tilhører dette landområdet. De fire største er Mandinka, Jola, Wolof og Fula. Alle med hvert sitt helt forskjellige språk.

Barn i kafka fra mandinka stammen.

Den største religionen i Gambia er islam, og med innspill fra alle andre religioner blir året fullt av høytider. Den største høytiden er Ramadan, med den påfølgende festen. De muslimske Gambierne blir ofte omtalt som mystiske muslimer. Grunnen til det er at de har utrolig sterke bevarte tradisjoner, kultur og tro fra forfedrenes forfedre.

Floden

Gambia floden snor seg innover det afrikanske kontinent. De første 150 km er det mangroveskog med rikt fugle- og dyreliv. Av og til dukker det opp små hytter langs elven, små husklynger, landsbyer med små markeder, lange rekker med kvinner med bøtter og kar ventende på sin tur ved brønnen, mennesker under mangotreets skygge, menn som prater om viktige ting.

På en øde strand ligger en krokodille mens villsvinene tusler rundt i skogen. Etter 150 km tar mangroveskogen slutt. Her åpner landet seg i store sletter med palmer og rismarker. Bak en øy holder flodhesten til. Har man ikke satt opp myggenetting før solnedgang, er alt dekket med alt som kan fly og har seks ben!

Livet og kulturen

Båtene i Gambia er for det meste bygget lokalt. De blir bygget av tre, og blir kalt "Pirog". Disse båtene er åpne og bygges helt opp til 50 fot lange. Påhengsmotoren er senket ned i en brønn akter. Det finnes noen spesialbygget for turister med overbygg og lite kjøkken.

Møte med det ukjente

Like mye som man danner seg et forhold til mennesker man møter, danner vi oss et personlig forhold til en kultur. Spørsmålet er: hvordan danner vi oss et bra forhold til en kultur uten å bli regjert av fordømmer.

"Min venn bar amulettet så kraftige at selv geværkuler måtte vike. Hvis jeg ikke trodde på det, kunne jeg bare ta en kniv og hugge ham i armen. Noe jeg så klart ikke gjorde. Fortsatt i dag vet jeg ikke hvor kraftig amulett min venn bærer.«

Kompaunden til høvdingen i Sonko Kunda.

Tidligere prosjekt:**"Cassiopeia – et seileventyr i økologi"**

Byggmester Oma Bah og Sigurd Hals.

Etter tre måneder sto "banko bongo" (jordhuset) ferdig. Vi gjorde oss klare for atlanterhavskryss. Vi ankom Recife i Brasil etter 17 fantastiske døgn på havet. Distansen var 1700 nm, og Cassiopeia holdt en snittfart på 4,5 knop. Seileventyret endte i Boca del Toro, en provins vest i Panama.

Banko bongo et fula hus bygget av Cassiopeia crewet.

Et 21-måneder langt seileventyr, som ble avsluttet i mai 2003. Sigurd Hals, Markus Koot, Daniel Koot og Kenneth Thomassen, sparte penger, jobbet hardt med båt og prosjekt. 1. august 2001 dro vi på seileventyr og engasjerte oss i tradisjonelle byggeområder og tradisjonelt landbruk. Et av målene i prosjektet, var å bygge et tradisjonelt adobehus med stråtak i Gambia.

Hvem skal være med?

Et sterkt filmteam. Skuespillere, dansere, musikere og gjøglere. Teateransvarlig: Maja Hallanger. Kokk: Daniel Koot og/eller Sana Sonko fra Sonkokunda, Gambia. Skipper: innleid lokal kjentmann og guide. Tolk: Mussa Jare og/eller Sana Sonko. Medisinmann. Vi har allerede mange som viser engasjement og ønsker deltagelse i prosjektet. Studenter og interesserte som ønsker å fordype seg i temaer rundt prosjektet kan ta kontakt.

Finansiering

Prosjektet satser på å få finansiering fra flere kilder, både sponsorer, offentlige kulturmidler, TV og private midler.

Sigurd Hals 24 år. Går på den nystartede skolen Kreagent i Tønsberg (Teambuilder skolen). Jobber med prosjekter, natur og opplevelser.
Telefon 93 01 17 39
sigurd@cassiopeia.no

Kenneth Thomassen 26 år. Bor på Nøtterøy og studerer på "Kreagent" (prosjektlederskolen) i Tønsberg. Jobber med prosjekter innenfor kultur og verdiskapning. Thorvaldbergsv. 9, 3120 Tønsberg
Telefon 92 61 62 87
kenneth@cassiopeia.no

Les om Cassiopeias forrige prosjekt på www.cassiopeia.no.
crew@cassiopeia.no

TIL MITT MENNESKE

*Alene på jorden et menneske
Alene i kulden en natt
Satt ut i de voksnes verden
Så hånet, og siden forlatt*

*Helt ensomt, to tyngede skuldre
Med minner som eneste trøst
Men minner kan fort bli en fiende
En krigsrammet's klagende røst.*

*To redde, bekymrede øyne
Er preget av motløshetens ro
To øyne som engang har glitret
Hva var nå ditt håp, skal man tro?*

*Ditt skal aldri fordrives
Ditt ønske skal ikke forgå
Her finnes en plikt hos os alle
Det nyttet, stå sammen nå!*

*To føtter som lenge har vandret
I angsten, de ensommes land
Hvem har man for ulykken klandret?
Kun mangel på menneskelig forstand!*

*Til deg vil jeg rope mitt menneske!
For du er en del da, av meg
Pa jorden her hører vi sammen
Så menneske hør nå pa meg*

*Her finnes en plikt hos oss alle
Til a hjelpe en blødende bror
Et ord er en dråpe i havet
Handlingens makt den er stor*

Kommende arrangement:**Kulturfestival til inntekt for matsikkerhet i Eritrea og Etiopia**

Av Torstein Dyrnes

Da Simen Joner for et år siden leste at en stor sultkatastrofe var på gang i Etiopia og Eritrea, tenkte han at dette ikke var noe man bare kunne sitte å se på. Joner har bakgrunn som musiker i bandet Hoodlums og har alltid sett på musikk som en mulighet til å gjøre noe langt utover å underholde. Inspiret av Bob Geldof og hans biografi "Is This It?" unnfantet Joner idéen om en kulturfestival til inntekt for sultforebyggende arbeid i de to landene.

Navnet på festivalen er WUHA (etiopisk for vann). Den blir arrangert fra 26. januar til 1. februar. Hovedvekten vil ligge på musikk, men også andre uttrykk vil være del av festivalen. Arrangementene vil foregå på flere steder i Oslo, og det jobbes også med å få til arrangementer i andre byer. Arrangøren DUGNAD 2004 er en sammenslutning av frivillige som jobber gratis. Tanken er at alle som ønsker det skal ha mulighet til å sette seg inn i prosjektet og bidra.

Et av målene foruten å bedre matsikkerheten er å få et positivt fokus på de to landene, og gi et annet bilde enn den utbredte oppfatningen av befolkningen som stakkarslike ofre.

Pengene fra arrangementene vil kanaliseres til allerede eksisterende bistandsprosjekter i regi av bl.a. Utviklingsfondet, Kirkens Nødhjelp og Redd Barna.

Big Bang, Frost, Steinar Ofsdal og St. Thomas er blant artistene som spiller på festivalen.

DUGNAD 2004 vil gjerne ha kontakt med flere frivillige, som kan tenke seg å bidra til å arrangere festivalen. Det trengs folk som kan jobbe med PR/presse, booking (musikk, teater, film, kunst), sponsorer, støttesøknader og billettører, vakter, plakatoppengere, teknikere på lyd og lyd, produsenter for arrangement osv... Har du tid og lyst, så ta kontakt med:

DUGNAD 2004 v/ Simen Endre Joner
Telefon 901 06 456 - simen@matnaa.no

Torstein Dyrnes F. 1977.

Medarbeider i Cultura siden 2002.
Utgjør halvdelen av elektronika-duoen Tøyen.

Total i orden tekstiler

Hamp er ikke kun noget, der kan ryges. Det kan også blive til moderigtigt tøj efterspurgt i hele Europa. Hemp Valley er firmaet bag succesen. Firmaet fremstiller tøj af tekstiler udvundet af hamp. Den grønne jobpulje har bakket op om projektet. I dag er virksomheden en aktiv aktør i udvikling af europæisk bæredygtigt design.

Af Nina Høst-Madsen

Peter Belli tobak, posede gevandter eller reb er nogle af de associationer ordet "hamp" kan kalde frem. Ikke desto mindre har firmaet Hemp Valley forstået at forarbejde hamp til bæredygtige tekstiler med de samme gode egenskaber, som vi kender fra bomuld og hør. Firmaet har eksisteret siden 1993. Tilbage i 1998 og i 1999 fik virksomheden støtte fra den Grønne Jobpulje til

produktion og markedsføring af miljøvenlige og moderigtige hampetekstiler. I dag sælger firmaet deres kollektion til hele Europa, blandt andet via firmaets hjemmeside. Hemp Valley var denne sommer ét af firmaerne bag et modeshow i Bruxelles i anledning af miljømåarket Blomstens ti års jubilæum. Her blev vist tøj af danske tekstilvirksomheder og tøj designet til lejligheden af ni unge designere fra tekstilbranchens skole, TEKO. Læs mere her: www.hempvalley.dk

Hemp Valley
Hjemmevej 10, 2860 Søborg
Telefon: +45 39 66 99 35
Mobil: +45 29 72 99 35
Telefax: +45 39 66 99 35
mail@hempvalley.dk
www.hempvalley.dk

Den uldne gård

Af Anne Bak

Naturlig Beklædning er et lille uldfirma, der har eksisteret siden midt i firserne. Jeg overtog det i 1999 da den tidligere ejer Ruth Dam havde fået lyst til at hellige sig andre interesser.

Vores uldne tilværelse startede ellers i 1995, hvor vi efter grundige overvejelser flyttede fra Virum til Hobro. Vi fandt et lille landbrug i det smukke

Bramslev Bakker med tilhørende 18 tdr. land ved Mariager Fjord.

Efter et etableringskursus for deltidslænd mænd valgte jeg at blive føreavlær, med shropshire, der er et godt kødfår og tillige har en dejlig uld.

Stuehuset var egentligt for lille til familien. Det gav ideen til at lave gårdbutik i det gamle stuehus og bygge et nyt i bæredygtige materialer med masseovn, solfangere osv.

Interessen for den ubehandlede uld havde jeg altid haft, og vi købte da også vores uldtøj hos det lille uldfirma i Brædstrup der hed Naturlig Beklædning, så jeg vidste hvad Ruth Dam stod for og brændte selv for sagen om den ubehandlede uld.

Det er nu fire år siden vi åbnede butikken, med økologisk uldundertøj, uld/silkeunderkjole, sokker, jakker, filtsko, uldma-

drasser og ulddyner, både fabriksfremstillede og håndsyede. De sidste med økologisk bomuldsvar og vores egen uld som fyld.

Uldgarnet bliver spundet på et lille dansk spinderi. Vores egne får leverer uld til både dyner, madrasser og garn. Derudover køber jeg uld fra nogle få økologiske besætninger, hvor det efter håndsortering kun kræver minimal vask inden spinding.

Ud over de dejlige naturlige farver førerne har, farver jeg en del garn efter kundernes ønsker.

Med tredive moderfår er der en herlig læmmesæson, hvor et skilt i butiksrudnen fortæller at betjeningen foregår fra »barselsstuen«.

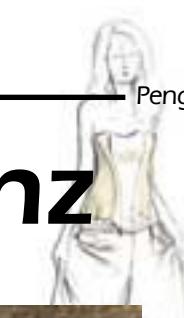
Arbejde og fritid går i et og familien giver gerne en hånd med at vinde garn op eller lægge varer på plads. Vi har ikke fået mindre travlt, tværtimod, men denne her hverdag passer os meget bedre.

Naturlig beklædning "Uldgården"
Bramslev Bakker 12, 9500 Hobro
Telefonordresalg: 98 51 12 23
anne@naturlig-beklaedning.dk

MakeZenz

Økologisk designertøj

Zens og MakeZens bygger på et tæt samarbejde mellem to søstre, der ønsker at praktisere økologisk livsstil. Julie Villumsen er designer fra Hellerup Textil Akademi. Anne-Sophie Villumsen er frisør og stylist, indehaver af salon og butik med hudplejeartikler – hvorfra også det økologiske designertøj sælges.

Konceptet bygger på en forståelse af helhed og sammenhæng. De farver, der i kosmetiske produkter fremkalder allergi og overfølsomhedsreaktion, er de samme som anvendes i tekstiler. De kemiske stoffer, der anvendes til overfladebehandling af tøj findes også i hårplejeprodukter.

De to søstre og deres virksomheder indgår i netværket ECOnection med bl.a. foredrag, rådgivning og undervisning om etik, den kemiske industri, politisk indflydelse, salg af økologiske produkter m.m.

MakeZenz tilbyder rent, bæredygtigt, økologisk og veldesignet tøj.

Zenz er økologisk frisørsalon suppleret med salg af økologiske produkter til alt indenfor krop-, baby-, børn-, hår- og ansigtspleje.

Zenz + MakeZenz

www.salonzenz.dk
telefon 3332 0323
www.makezenz.dk
telefon 2712 0689

Salon & Butik
Rosenborggade 8, 1130 København K

Hjerterom i julegave?

Tips til ønskelisten for den som har alt, men mangler noe å ha det i.

Av Jannike Østervold

I sitt lille verksted på Georgernes Verft i Bergen sitter Aud Lavik og skaper originale og solide skinnvesker og ryggsekker. Hun har jobbet med skinn i snart 20 år, til å begynne med laget hun både hatter, belter, klær, smykker og vesker, men nå lager hun bare vesker og sekker. Mange av veskene har navn som avspeiler formen – "Hjerterom", "Bønnerom", "Stjerne" og "Dråpe".

"Jeg har alltid vært kreativ, vevet, sydd, strikket, laget bilder, så at det ble vesker jeg endte opp med, var en tilfeldighet. Eller et resultat av alt det andre. Form har alltid interessert meg, og det har jeg god nytte av nå. Og somutdannelsen min har jeg også fått bruk for."

Jeg bruker mest storfeskinn som finnes i

mange varianter og kvaliteter. Det har en fast og glatt overflate som gjør at det blir meget slitesterkt, samtidig som det kan leveres både i myke og fastere kvaliteter.

Jeg legger stor vekt på godt håndverk, god design og at veskene er praktiske i bruk.

De fleste veskene får før og innvendige lommer i slitesterk bevernylon.

Noen av modellene har jeg produsert i flere år, mens andre er av nyere dato.

Og det er alltid spennende å se hvordan nye modeller blir tatt imot av kundene.

Jeg har stor glede og nytte av å ha direkte kontakt med kunden, så alt salg foregår

"direkte fra verksted, messer og markeder. Eller kundene går inn på min internettseite og ser veskene der, og ringer og bestiller."

Aud Lavik

Telefon: 55 23 15 41
Mobiltelefon 97 04 63 08
www.audlavik.no - audlavik@online.no

Fredsvandring

fra Syd-Frankrike til Jerusalem

Av Christina Andersson

Det var en gang en ung jøde som ikke orket alle konfliktene i hjemlandet Israel. Så han flyttet like godt til Frankrike. Historien innhentet ham etter to år, konfliktene tilspisset seg og en dag rant begevet over. Han reagerte på hvor ille palestinerne ble behandlet, men han reagerte også på hvordan begge sider gjorde vondt verre. Han ble fylt av sinne, sorg og frustrasjon og måtte gjøre noe håndfast, for ikke å si fotfast. Han besluttet seg for å gå på sine ben til Israel for å si sin mening, for å protestere. Men akkurat da han skulle av sted meddelte hans franske kone Aude, at hun ventet deres første barn og at hun ønsket å gå med for å lage en film.

I juni i år startet fredskaravanen sin vandring fra Syd-Frankrike. Underveis holder de foredrag og konserter; iblant følger noen dem et stykke på veien. For eksempel kom en steinerskole dem i møte ved grensen til Tyskland. Etter tre måneder var karavanen kommet til Stuttgart i Tyskland. Til fots. Medlemmene i den tyske noden av Globe Net 3 hadde bedt Amit og hans selskap legge om ruten og komme via Tyskland. De mente at det kunne hjelpe til å lege de dype sår som oppstod i den annen verdenskrig. Tilfeldigvis falt hans foredrag i Stuttgart sammen med vårt møte for hele Globe Net 3. En konsentrert og åpenbart sliten familiefar prøvet å redegjøre for sin reise og sine hensikter. Dette var noe uvanlig og vi forsøkte å følge hans tankegang.

Start på en dialog

Under sin lange reise ville han reflektere ordentlig over det som var så vanskelig. Lille Annabelle pludret istemmende. Reisen var privat, men samtidig offentlig, dog ikke politisk. En av tilhørerne kunne ikke skjønne at en ikke tok politikken i betraktning, og viste tydelig at han ble provosert av Amits uttaleser. Amit begrunnet sin standpunkt med sin personlige reaksjon, sitt sinne. "Da skjønner du hvorfor palestinerne er så sinte?" spurte mannen fra publikum. "Nei, det gjør jeg ikke", sa Amit. "Jeg er ikke palestiner", utdypet han, "mitt hus er ikke brent, min kone ikke nektet legebehandling på grunn av stengte grenser. Men jeg er sint på jødene som gjør

forferdelige ting mot palestinerne, for jeg er jøde selv. Og gjør man slike ting ødelegger det også noe i en selv." Mannen lente seg tankefull bakover og smilte prøvende. Litt senere fortalte arrangørene at han var palestiner fra Gaza. Det er ikke ofte en jøde og en palestiner har sjanse til spontant å snakke sammen og håndhilse i disse dager.

I vinterkvarter

Så fikk de en del praktiske spørsmål; pusset de tennene på hestene for eksempel? De gikk selv, som tanken var, og hestene drog vognene. Men nå trengete de vinterkvarter, og de fikk tilbud om arbeid og opphold ved et biodynamisk gartneri. Publikum gispet, da vi forstod at gartneriets nabo var en tidligere konsentrasjonsleir.

Amit, Aude og Annabelle i Frankrike, på vei til fots til Jerusalem.

Til våren fortsetter de; takket være omveien via Tyskland går de gjennom Øst-Europa og Tyrkia. Deretter med båt direkte til Israel eller gjennom Syria.

Veivisere

Er det klokt å utsette sin familie, sitt lille barn for borgerkrigslignende tilstander, og i tillegg utfordre alle parter? Er det klokt alltid å være klok? To andre unge mennesker, søsken, tyske studenter i München under krigen, gikk også mot strømmen i sitt samfunn da de sammen med en liten gruppe publiserte et motstandstidsskrift. Hans og Sophie Scholl måtte bøte med sine liv for det. Hans sa: "Uansett må noen redde Tysklands ære av hensyn til fremtiden, når galskapen har gått over." Sophie skrev på celleveggen ett eneste siste ord: "Freiheit." Sophie, som ble 22 år, er det nå

reist en statue over. Amit Weisberger kal-ler sin protest en form for kunst. Så ser vi at individer og grupper i det vi kaller det sivile samfunn, kan gi inspirasjon, vise en vei som, om enn uanselig, gir håp og formidler verdier når det politiske etablissement har gått seg vill.

Hva kommer til å skje med Amit og hans ledsagere? Vinner de frem? Det er opp til oss. Men vi som har møtt/lest om ham har kanskje allerede fått en sprekk i våre kategorier. Vi er ikke lenger for eller imot Israel.... Og da har Amit oppnådd en av sine hensikter.

Julen 2003 er den lille familiens adresse: Obergrashof 1, 85221 Dachau – nær München. Må julens fredsstjerne tennes over dem og følge dem på veien når de GÅR videre i vår, og frem til desember 2004, da de regner med å nå Jerusalem. Det finnes dem som ønsker at fredsbuskapet skal komme frem tidligere. Men vår tids effektivitet kan i visse sammenhenger få en satanisk virkning. "Det går ikke an å komme tidligere", sier Amit, "akkurat som man ikke kan fremskynde en bønn".

Christina Andersson i Cultura Bank hørte under et Globe Net 3-møte i Stuttgart den unge jødiske Amit Weisberger fortelle om sin Peace Caravan.

LES MERE

www.spcmnet.com/roulottepaix
www.globenet3.org

Bok: "Den hvite rose" av Inge Scholl. Kan bestilles fra Riksmålsforbundet ordet@riksmålsforbundet.no
tlf. +47 22 56 29 50

Leg burde være et grundvilkår, ikke kun for børns aktive verden; men også for voksnes. Leg er en kreativ proces, der bygger på ens lykkelige drømme/erindringer, og åbner op for forbavelsen, det skøre og skæve, det sjove og grænseoverskridende. Det er oplevelsen, når man bygger halmballehus.

Voksne leger også

Af Sussi Handberg

Inspiration fra Samerne

Baggrunden for at bygge et halmballehus stammer fra oplevelser tilbage i tiden fra ophold hos samerne i Nordnorge - et rundt hus, hvor spærene danner en spiral - Fra arbejdet ved Forsøgscentret i Lejre - bygning af jernalderhuse i pileflet og ler - og et ønske om igen at komme til at bo i skoven, hvor jeg er vokset op. Jeg har siden arbejdet ved Aalborg Universitet med menneskelige ressourcer og miljøfor-

hold. Byggeri og materialevalg tog derfor sit naturlige afsæt i en bæredygtig udviklingsproces både socialt og kulturelt.

Halmhus

Skovgrunden, hvor huset bygges, ligger i Skørping syd for Aalborg. Her lå i forvejen et ældre murstenshus, som vi har sat

istand og udlejer til afghanske flygtninge på 3. år. Med halmbrygger Steen Møller som sparringspartner blev den bærende konstruktion udviklet til en selvbærende spiral med ovenlys. Træet blev fældet på grunden og afbarket. Presning af halmballer til isolering af vægge og til tag blev aftalt med en lokal bonde i Rebild Huse. Muslingeskaller til isolering og kapil-lærbrydning i fundamentet er affald fra muslingeindustrien ved Limfjorden og leret til udvendig og indvendig forsejling/pudsning af halmen og til ler-stampning af gulvene er et affaldsprodukt fra en grusgrav i nærheden.

Byggeprocessen kan bedst betegnes som arbejdet med en kollektiv skulptur.

Også voksne kan lege

Der er en stor interesse i Skørping og omegn for denne åbne og levende byggeproces. Mange har lagt deres vej forbi og er kommet med kommentarer og betragtninger, erfaringer og tilkendegivelser. Daglejere, børnehaver og skoleklasser har løbende fulgt byggeriet. At det økonomisk er et hus, der er til at komme i nærheden af, og samtidig en skabende proces, tiltaler mennesker - store som små. Her er ingen fremmedgørende elementer, kun de materialer som alle kender - muslingeskal-

To professionelle halmbryggere og 6 frivillige har gennem 6 ugers intensivt arbejde rejst halmhuset.

ler, træstammer, ler, sand og halmballer - og drømmen/legen, at skabe et hus.

EN KOLLEKTIV SKULPTUR ER VED AT REJSE SIG!

Sussi Handberg

Student 1970. Forsøgscentret i Lejre i 3 år. Ophold hos Samerne i Nordnorge i 1 år. Socionom fra Roskilde Universitet 1977. Socialrådgiver i fagbevægelsen i 10 år Cand. Scient. Adm. Fra Roskilde Universitet 1988. Kandidatstipendiat på Aalborg Universitet 1988. Ph.d. om menneskelige ressourcer i arbejdslivet 1993. Adjunkt i teknologiforandrings og arbejdsmiljø på Aalborg Universitet i 2 år. Blodprop i hjernen 1995! Svær erkendelse af arbejdslivets ophør, men gradvis banet nye veje for alternativ, kreativ væren. Ottrupgård 15, 9520 Skørping, Telefon 98392428

- når naturen ruller i årerne

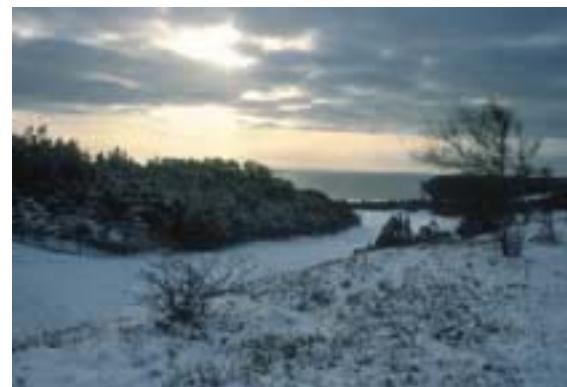
Dompap i blomstrende Gyvel.

Af Claus Eriksen (Se forfatterboks side 19)

Selv om man som dansker bor i et lille land, der næsten kun rummer menneske-påvirket natur og kulturlandskab, kan natur godt være grundlaget for erhverv og livskvalitet. Landmanden og fiskeren er selvsagt helt afhængig af naturen, men det er naturfotografen og naturskribenten også, blot på en helt anden måde. Så langt som min hukommelse rækker tilbage har natur og dyreliv fanget min interesse

og påvirket mig meget. Omkring 5 års alderen fik jeg indført at vi fodrede fuglene i vores have. Hvis nogen forstyrede fuglene på foderpladsen blev jeg ganske fortørnet. Interessen for dyrene må være medfødt. Ingen andre i familien eller mine forældres vennekreds havde denne interesse. Til trods for at jeg er født i et større bysamfund og havde mine opvækstår dør, søgte jeg tidligt mod natur, jo mere desto bedre. Omkring konfirmationsalderen fik jeg lov til at cykle de godt tyve kilometer til blandt andet Danmarks største skov. På de ture overnattede jeg alene under åben himmel og blev så at sige nær ven med naturen og dens indvånere. I en voksen alder fik jeg ved flere lejligheder prøvet, at stå for naturekskursioner. I løbet af nogle år udviklede det sig til at jeg fik betaling for at lede naturekskursioner, holde foredrag om natur og skrive artikler om natur. Med tiden begyndte jeg i forbindelse med

mine forskellige naturformidlingsaktiviteter at savne billeder til at illustrere den natur, det drejede sig om. Valget faldt på foto. I 1978 blev jeg momsregisteret med fotovirksomhed. Pengene til fotoudstyret og etableringen blev tjent ved reklamefoto, salg af postkort med mere.

Dansk landskab i vinterdragt.

7 kaffekok

– en ytre og indre vandring i et samisk landskap

*Kledt i sne er torvgammen
varm ved hjelp av bålet.*

Esther Utsi i Finnmark har etablert en vandringsrute der turister og skolelever kan bli kjent med samisk historie og kultur. Ruten er 7 kaffekok lang og kan tilbakelegges på ski eller til fots. Glemt historie blir trukket frem i lyset, og forskere og kunstnere samarbeider om å skape et tilbud av høy kvalitet.

FOTOS: Claus Eriksen

Av Christina Andersson

Trekk grensa på kartet og kall det for stata...
Hold festlige tala ved hvert jubileum...
La språk og kultur få sin plass på museum...
Sånn holder du nede en minoritet

(Fra CD:n Gula Gula med
Mari Boine. Tekst: Ragnar Olsen/Mari Boine)

Hva var nå dette? En nordisk "protest-sang"! Så rart, så nært. Etter alle disse negro spirituals og 60-70-årenes underlige hippiesanger, begge fra det fjerne USA. En stemme som virkelig vekket innsikten om behovet for samenes protest – i Norge, i Sverige og i Finland (og Russland...).

Mari Boine har gjort et stort og til tider smertefylt arbeid med å leve i grensesnittet mellom to kulturer. Det er mange, t.o.m. langt utenfor Norden, som setter

stor pris på hennes kunstneriske uttrykk for dette. En annen som virker i dette spenningsfeltet er Esther Utsi. Hun har en fortid i den etnisk norskpregede forvaltningskulturna gjennom arbeidet som sosialsjef i Tana kommune. En dag brøt det samiske brutalit inn i hennes tilværelse gjennom bestemorens stemme: Esther, du skal gjøre noe helt annet! Så bygget hun sin eventyrlige gjestegård med stjernegammelen i Polmak. Vestenfor månen, unnskyld Russland, og nordenfor Finland, men i Norge. Skjønt samene, de har ikke kjent disse statsgrensene på sine vandringer.

"Syv kaffekok"

Og Esther har nå tatt tak i sin kulturarv, hun går i Utsifamiliens urgammle trekkspor, den veien man flyttet reinene til/fra sommerbeite langs ved kysten. Med støtte fra SEG (Sámi Ealáhus- ja Guarahallan-

guovddás; Samisk Nærings- og utrednings-senter) og sameinget er ruten merket og hun har lagt opp et program, "Syv kaffekok", med pauser på ruten, hvor man kan bli kjent med arkeologiske funn og hva som skjedde akkurat der. Cultura Sparebank bidrar med delfinansiering av en hytte som

skal brukes ved turene. Faglig hjelp får hun fra Steinar Pedersen, nå daglig leder ved SEG, som har bakgrunn som historieforsker ved Nordisk Samisk Institutt, og fra sin bror, skuespilleren Nils Utsi, som har regissert opplegget. Tanken er at besøkende til Finmark skal få et kvalitetstilbud om å bli kjent med samekulturen. Materialet blir tilrettelagt slik at også skoler skal kunne ha nytte av tilbuddet. Ruten går fra hytten i Leirpollskogen til Kjølnes fyr ved kysten eller omvendt. Man kan enten vandre eller gå på ski.

Samisk kultur – usynliggjort i norsk skole

På denne måten får turister et tilbud, hvor de kan møte samekulturen på en måte som er verdig for begge parter, og som løfter frem en spennende kultur som har vært usynliggjort, paradoksalt nok også for samene selv. Ellen Eidet, Esthers søster, forteller at de hørte om denne kultur og livsstil fra sin far, men at hun ikke hadde anelse om at den var så gammel. På skolen fikk de ikke vite noe om samenes historie. Det uuttalte budskapet de fikk tredd ned over hodet var: En stor del av deg er ikke verd å nevne, den er ikke til. Det innebar å invalidisere unge mennesker. Nå gleder Esthers søsken og andre støttespillere seg over dette initiativet og deltar i arbeidet med gjennomføringen. Også Mari Boine sier til Pengevirke at hun er glad for at arbeidet for å løfte frem samekulturen gir resultater i form av en dypere interesse.

Fra gammebygging til myter og sagn

Selve det historiefaglige opplegget spenner vidt; utgangspunkt tas i Tana-områdets kultur og historiske bakgrunn, befolk-

Rener, samer og fjell.

ningsforhold, grenseland og næringer. Vandreruten går gjennom et gammelt sammenhengende kulturlandskap som har vært bebodd i 10 000 år, og det finnes mangfoldige funn. Grensetrekkingen som splittet de samiske områdene foregikk særlig på 16- og 1700-tallet. Gjennom Lappekodisilen fikk samene dog inn på 1800-tallet rett til å utnytte naturressurser på begge sider. Denne ikke så velkjente historiebeskrivelse blyses nærmere i innledningen av ruten. Selvfølgelig går det inn på redegjørelse om fisket og reindriften. Men ved ilden under kaffekokingen

Baking av tradisjonelt samisk brød over ilden i torvgammen.

passer det ekstra godt med historier om nesten mytiske sagntradisjoner. Visst var det akkurat her den fredløse hadde sin gammel?

Et aspekt som tas frem er det mange-kulturelle og møtene. For eksempel møtet mellom kystkultur og fjell. Sameksistensen mellom tre språklige tradisjoner, norsk, samisk og kvensk, er et annet møte. Esther og hennes hjelbere fortjener respons på sin satsning. Esther vet at tillit lønner seg, at man må våge. Hun har et ord for det, som hun har fått av sin bestemor. Men alt skal man ikke spre i øst og vest, om man vil at det skal bevare sin gehalt, sin kraft. Kanskje Esther selv forteller deg ordet og mer om det, hvis du en vakker dag møter henne.

Christina Andersson Fredrikstad. F. 1954. Juristeksamen fra Stockholms Universitet, samt språkstudier mv. ved Åbo Akademi. Bankansatt fra 1983 på Åland og fra 1.1.2002 i Cultura Sparebank, Oslo

LES MERE

www.polkakmoen-gjestegard.no
www.nsi.no

Nyere undersøgelser har til alles overraskelse vist at samernes nærmeste slægtinge er polynesere på stillehavets ø-samfund. Samerne hører med andre ord med til de få urbefolknings vi kender til. Med sådan et stamtræ burde vi nok overveje at bøje hovedet i ærbødigheit, når vi møder en same.

Europas sidste naturfolk

Formodentlig er samerne indvandret østfra langs ishavskysten. De første bosætninger skete efter sidste istid for ca. 11.000 år siden.

Af Claus Eriksen

Samerne har aldrig været et talrigt folk. I dag regner man med, at der er 70.000 samer i Norge, Sverige, Finland og det nordvestligste Rusland. Flest i Norge og færrest i Rusland.

Hovedparten af samerne er bosiddende rundt omkring i det øvrige Skandinaviske

samfund. En stor del endda i byerne, hvor de ernærer sig ved de samme erhverv som andre Skandinaver. Tilbage er der en håndfuld tusinde samer, som lever af det samme erhverv, som de har gjort i tre-firehundre år: tamrener, jagt og fiskeri.

En gæst hygger sig ved varmen i gammen.

De fleste forbinder ordet samer eller lappere, som en del af dem stadigvæk helst vil kaldes, med farverige smukke traditionelle klædedragter og en tam ren i snor. Som en vigtig del af tilhørerholdet bærer mange samer deres nationaldragt ved særlige lejligheder, men den håndtammede ren er næsten forsvundet. Den er erstattet af moderne transportmidler som terrængående motorcykler, snescootere, motorbåde, helikoptere og biler. Arbejdstøjet er ikke mere af skind, men af moderne fri-luftsbeklædning som f.eks. gore-tex, der beskytter godt mod vejr og vind. Det samiske samfund har helt naturligt, som det omgivende samfund taget alle moderne hjælpemidler i anvendelse. Med de for-

Ganske få samere holder fast i det traditionelle telt som minder om en indianisk tipee eller en god solid tørvegamme.

dele og ulemper det nu engang giver: Hurtighed, bekvemmelighed, stordrif, store investeringer, rationel og ekstensiv drift. MEN blandt de ting som ingen moderne hjælpemidler og teknik har kunnet erstatte er indfangningen og mærkningen af renene. Det foregår som altid ved hjælp af to hurtige ben, en lasso, et par gode øjne og en skarp kniv. Lige siden de første samer indvandrede øst fra for 7-8.000 år siden er samarbejdet afgørende for overlevelsen. De samere, der har bevaret mest af den oprindelige kultur, er de samere, der lever i fjeldene, også kaldet fjeldsamer. Stort set alle fisker og går på jagt som en naturlig del af bidraget til den daglige husholdning. Telt og i svindende grad den gamle bolig, tørvegammelen eller kåten, anvendes stadig i sommerhalvåret.

Claus Bo Schaeffer Eriksen F. 1951.

Bor Guldbæk syd for Aalborg. Uddannet skibsmægler og speditor i 1973. Forskellige jobs: skovarbejder, lastbilchauffør, omrejsende gøgler, rejser i Europa og Afrika. 1982 Læreruddannet med biologi og sløjdfag som liniefag. Ansættelser ved efterskoler. Fra 1994-1998 forstander ved biologieforskolen. 1999-2001 konsulent indenfor natur og ungdomsarbejde. Instruktør for personaleudviklingsfirma. naturinfo@post.tele.dk Telefon 9838 9431

Hjælpeprojekt i Bulgarien

Hospital for spastisk lammede børn i Kotel

Af Lulla Forchhammer

På initiativ fra to danske advokater er der iværksat en indsamling af midler til drift at et hospital for spastisk lammede børn i byen Kotel i Bulgarien.

Under et besøg i 2000 fik de to advokater kendskab til hospitalet og dets håbløse økonomiske situation. På privat initiativ

Den midlertidige bygning (øverst), hvor børnene boede i syv år indtil dansk hjælp gjorde det muligt at flytte til de nyistandsatte bygninger (nederst).

startede de en indsamling blandt familie, venner og klienter, som over 3 år gav en indtægt på ca. 400.000 kr.

Børnene boede dengang i en nedslidt villa i midten af byen, medens hospitalet stod fuldstændig ubrugeligt i en stor park.

Bygningen var alene istandsat udvendigt for EU-midler, fremskaffet af byens borgmester.

Som en følge af den private indsamling er der foretaget en istandsættelse af de indvendige rammer og børnene er flyttet ind. Dog er det kun sengeafsnittende, der er sat i stand. Men der er nu ordentlige toilet- og badeforhold, god opvarmning på alle værelserne og langt bedre plads.

Seneste nyt

De to initiativtagere er netop blevet kontaktet af en stor dansk fond, som er meget interesseret i at drive hospitalet i en periode af minimum 10 år. Der er tale om en donation i størrelsesordenen ca. 1.000.000 kr. om året.

Fonden har, for at vise sin seriøsitet, doneret 250.000 kr. til brug for forskelligt nødvendigt udstyr. Pengene er endnu ikke udbetalt til hospitalet, idet man afventer en liste fra hospitalets læger, hvor de gør rede for, hvilket udstyr de aktuelt har brug for.

Ligeledes har man fra Kann Rasmussen Fonden - en fond under vinduesfirmaet Velux – modtaget 1.200.000 kr. til stand-

En lille flok børn i det lokale, hvor de spiste, sov, legede og blev undervist.

Pigen, der manglede det ene ben. Der er fra dansk side doneret et beløb til en protese.

sættelse af hospitalets svømmehal, således at børnene kan få såkaldt vandterapi som led i behandlingen. Der arbejdes intenst på at få de nødvendige garantier fra det bulgarske sundhedssystem til brug for fonden således, at pengene til istandsættelse af hospitalets storkøkken, vaskeri samt vandterapi og svømmebassin, kan blive frigivet.

Støttebeløb går ubeskåret til projektet og kan indbetales på Merkurkonto: 8401 1036 922

Lulla Forchhammer
forchhammer@ecolaw.dk
Knud Foldschack
foldschack@ecolaw.dk
www.ecolaw.dk

Projekt Øst

Projekt Øst - Skt. Petersborg er en selvstændig humanitær hjælpeorganisation - organiseret som en landsdækkende forening med det hovedformål at hjælpe nødlidende børn og ældre i Skt. Petersborg, men yder i dag også hjælp til fattige i det øvrige Østeuropa.

Hvilken hjælp?

Humanitær hjælp kan være så meget men må altid være tilpasset de aktuelle behov. I projekt Øst har man følgende indsatsområder:

- Overlevelseshjælp i form af fødevarer, tøj, fodtøj, medicin, hospitalsudstyr o.lign.
- Hjælp til forsorgelse og behandling af mennesker i social nød, f.eks. ældre, handicappede samt forældreløse og hjemløse børn og unge.
- Forbedring af de fysiske forhold på f.eks. skoler, hospitaler, behandlingsinstitutioner o.lign.
- Arbejde for mellemfolkelig forståelse og gensidig berigelse på det menneskelige

Blind mor til syv børn. Tre var hos bedsteforældrene. Også stor behov for hjælp til Polen.

og kulturelle område.
Det økonomiske grundlag for foreningens virke er medlemskontingenter, gaver fra private, institutioner, skoler, virksomheder,

Gentiana School

– et skoleprojekt i Nairobi støttet af Sanduko a Ndege

Af Troels Ussing

Gentiana School ligger i Kairia i et af Nairobi's endeløse slumområder.

Næsten 300 børn i alderen op til 8. klasse har hjemme her. Alle fattige og mange forældreløse. Gentiana er en friskole startet som et selvhjælpsprojekt af kvinder, der ikke havde råd til at sende deres børn i skole. De 12 lærere, der nu fører skolen er alle unge og entusiastiske. De ønsker at give børnene en værdig start i livet i en skole med fred og mulighed for udvikling.

Baggrunden for "de glemte børn" er: ingen forældre, enlige mødre, sult og fattigdom. Nogle af skolens nøgleord er "ikke vold", viden om aids, miljø-bevidst-hed. Ruben, Paul og Wycliff er tre af de unge lærere som deltager i en "Steiner-training" som foregår i Nairobi. Andre lærere har andre inspirationskilder, men ungdommeligt åbent arbejder man sammen for at skabe en særlig skole. Eric Lumosi er den utrættelig skoleleder. Skolen udstråler energi og glæde – og i de små klasserum med jordgulve i blikskure sum-

Kø af elever til formiddagens vælling

Troels fra Sanduko og Eric "headmaster" og de tre "Steiner-studerende" Ruben, Wycliff og Paul.

2. klasse med deres lærer

indsamlinger, fonde m.fl. Desuden modtages der fødevarer, vitaminer, hospitalsudstyr, nyt og brugt tøj og fodtøj m.v.

Hjælp til fattige familier i den polske by Karlino.

mer det af aktivitet. I første pause er der en lang kø, der venter på vælling af hirse eller sorghum. Mange – måske de fleste har ikke fået morgenmad og glæder sig nu, for de er sultne.

Skolen finansieres ved skolepenge: 10 kr. pr. barn pr. måned for de, der kan betale det; utrættelig indsamling af gaver og ingen fast løn til lærerne! Nogle af dem sælger ristet majs i fritiden for at tjene lidt ekstra.

Minimale administrationsudgifter

Selvom der er tale om en omfattende virksomhed, udføres al arbejdet ulønnet og ved frivillig arbejdskraft. Øvrige administrationsudgifter holdes på et absolut minimum.

Genbrugsbutik og "hovedkvarter"

Projekt Øst's hovedkvarter (kontor og lager) ligger i Odense. På samme adresse findes en genbrugsbutik, hvor der sælges tøj, fodtøj, glas, porcelæn, bøger, kunst, computere o.m.a. Alle er velkommen til at kigge indenfor. Butikkens overskud går til at dække udgifterne til transporter til Skt. Petersborg.

Foreningen Sanduko a Ndege støtter waldorfpædagogiske initiativer internationalt og særligt i den tredje verden. Det er en forening af mennesker, der føler og forstår nødvendigheden af, at vi i vores del af verden sætter vilje ind på at støtte lidende og undertrykte menneskers udviklingsmuligheder.

For at sikre, at alle bidrag formidles ubeskåret har foreningen to indtægtskilder:

- Kontingent til støtteforeningen. Ved at melde sig ind i foreningen bidrager man til at sikre drift og administration. Medlemmer modtager med mellemrum nyhedsbreve.*
- Alle øvrige bidrag formidles ubeskåret enten efter givers ønske eller via foreningens kendskab til behov.*
- En særlig form for bidrag er sponsorerung af et skolebarn*

Sanduko a Ndege

Ibækvej 202, Vejle
Telefn 75 83 73 30
sanduko@mail.tele.dk

Bidrag, der ønskes fradragsberettigede indbetales på konto 8401-1017906 mærket "Sanduko a Ndege".
Alle andre bidrag direkte på konto 8401-1502717

Det her nævnte projekt er et kraftfuldt eksempel på evne til selvhjælp – som et lys og håb i slummen. Giv en gave til Sanduko a Ndege – så vi kan hjælpe.

Drenge her er ud af en søskendeflok på syv. Hans mor på 27, er alene med børnene.

Projekt Øst - Skt. Petersborg,
Mogensensvej 24, 5000 Odense C,
www.projekt-oest.dk
Giro 008 6010, mærket 'medlemskontingent'.

Den økologiske efterskole

I august 2003 åbnede Den økologiske Efterskole med sit første hold på 60 elever. Det er unge normalt begavede 14 - 18 årige som har vanskeligt ved at læse og stave.

Skolen ligger midt i Store Vildmose i Vendsyssel etableret i Den gamle Centralgård, der de seneste 20 år har dannet ramme for den økologiske landbrugsskole. Denne aktivitet foregår nu ved Kalø på Djursland.

Den ny efterskole vil give eleverne sans og forståelse for økologi, miljø og bæredygtighed og for hvordan dette spiller ind i hverdagen.

Man appellerer til alle sanser ved at kombinere boglig undervisning med praktiske og kreative aktiviteter. Den nyeste teknologi og de nyeste programmer til afhjælpning af læse- staveproblemer vil blive taget i brug.

Også det globale perspektiv vil blive draget ind i undervisningen på en praktisk og nærværende måde gennem kontakter og netværk til unge i andre dele af verden.

Den økologiske Efterskole i Store Vildmose,
Centralgårdsvæj 277, 9440 Aabybro
Telefon: 96 96 69 69
oekoeffterskolen@oekoeffterskolen.dk
www.oekoeffterskolen.dk

nordisk Ny efterskole i Skagen

På et stort grønt område midt i Skagen by med mindre end en kilometer til såvel Skagerak som Kattegat, ligger Danmarks nordligste efterskole.

Det særlige lys, det åbne landskab og den lange kystlinie, der gennem tiderne har tiltrukket og inspireret mennesker fra nær og fjern, er nu også rammen om en ny efterskole, som slår dørene op for det første hold elever i august 2004.

Efterskolen har til huse i en af Forsvarsministeriets tidligere bygninger, og optager 60 elever i 9. og 10. klasse fra Danmark og de øvrige nordiske lande.

Ud over at være en efterskole hvor fællesskabet og den personlige udvikling er i højsædet, tilbyder skolen tre linjer: Musik/theater, friluftsliv, kunst/design samt en lang række tilvalgsfag.

Den daglige undervisning vil være projektorienteret med udstrakt brug af IT, og der vil være intranet- og internet-adgang fra såvel værelser som undervisningslokaler.

Der har allerede været stor interesse for Skagen Efterskole, så bestyrelsen og den nyligt ansatte forstander Berit Falster-Hansen ser med forventning og glæde fremtiden i møde.

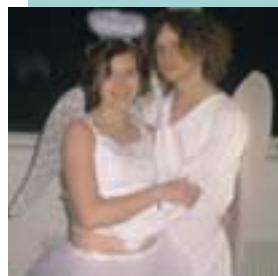
Skagen Efterskole,
Jens Wintersvej 29-33, 9990 Skagen
Telefon: 98 44 45 11
info@skagenefterskole.dk
www.skagenefterskole.dk

Efterskolen ved Nyborg

Efterskolen ved Nyborg blev etableret i 1979 som en fri og uafhængig skole. Den ligger tæt ved skov og strand og i gå-afstand fra centrum og banegården. Skolen har egen bus, som benyttes flittigt på udflugter.

Skolens tilbud er delt ud på to linier: Den ene har overskrifterne: Kunst, Musik, Drama eller Fodbold/Basketball. Den anden betegnes som Projekt- og Rejsehuset og er et tilbud for de elever, der har lyst og mod på at møde fremmede kulturer. I løbet af et skoleår arrangeres rejser til Litauen og til Peru.

Efterskolens motto er:
Bøvl og
begejstring.
Det skal illustrere de
udviklingsmuligheder, som
ligger i det
tætte fælles-
skabs udfor-

dringer. Skolens hverdagssliv er i øvrigt baseret på det demokratiske samvær.

De 100 elever er fordelt med ca. 24 elever i hvert hus og med tre lærere tilknyttet hvert hus.

Der er i alt tilknyttet 16 lærere til skolen og 5 til at varetage de praktiske og administrative funktioner.

Efterskolen ved Nyborg,
Ringvej 5, 5800 Nyborg
Telefon 65 31 29 20
evn@post5.tele.dk
www.efterskolenvednyborg.dk

Rudolf Steiner Skolen i København blev præsenteret her i bladet ved skolens start i 2000. Hvordan går det nu med Danmarks yngste Steinerskole?

Skole med liv

Af Ninna Urhammer

En kulturoase - beliggende på Margretheholm, omgivet af vold- og havnevand, gamle træer og Københavns levende kulturnstrøm - centralt placeret i byens dynamiske liv. Skolen besidder åbenbart så megen frodighed og fremdrift, at den på tre år er vokset fra 17 til 130 børn. Fra én børnehaveklasse og én 1. klasse til en skole med 4 klasser, en specialklasse, børnehaveklasse og børnehave/vuggestue. Der er p.t. 15 ansatte i skoledelen og 6 i børnehave/vuggestue.

En engageret forældrekreds, lærere og pædagoger med pionérånd bærer skolen med begeistring og knofedt.

Skolens impuls

Skolen har fra første dag ønsket at arbejde uudadrettet mod samfundet med åbenhed og interesse og vilje til at deltage i kulturlivet. Forældresamarbejde har høj prioriteth. Indadtil arbejdes der på grundlag af Rudolf Steiners pædagogiske tanker, men også skolens struktur har fra begyndelsen været et væsentligt arbejdsfelt. Således er selvforvaltning og tregrenning forsøgt integreret i skoleorganismen.

Det kunstneriske står centralt i skolens idé. I undervisningen stræber vi efter at omsætte en kunstnerisk metode for alle fag.

Forældre, i samarbejde med skolen, arbejder for øjeblikket på at etablere en musikskole for børn og unge i lokalområdet. En udbygning af hele fritidsområdet er ligeledes en stor og spændende udfordring. Her er der mange ideer: kanoklub i havnen, eftermiddagsværksteder med

musik, håndværk, drama og børneopera. Der er udarbejdet et idékatalog med nye tiltag som ønskes iværksat for at skabe et kultursted - et kulturelt vækstcenter for børn, unge og deres voksne.

Denne kulturskole udspringer af børnenes behov for helhed i deres liv. Færdigheder som erhverves i skolen anvendes i friden. En skole er et sted, hvor ideerne har hjemme. Et sted hvorfra der kommer nye impulser - til mennesket og til samfundet.

På denne måde vokser Rudolf Steiner Skolen i København. Sprængfyldt med gode ideer, dygtige medarbejdere, engagerede forældre og en stor flok dejlige børn. Hele dette potentielle ønsker at

komme videre med udviklingen af skolen til et ægte, levende kulturcentrum.

Mere plads til ideerne

De fysiske rammer er udfyldte til bristepunktet. Vi har stort behov for udvidelse. Skolen står aktuelt overfor en stærk ekspansion. Med nye klasser øges behovet for faglokaler og for plads til fritidsaktiviteterne.

Vi HAR fået øje på det sted, hvor vi kan udvikle os. Et hus som vi gerne vil leje, og hvor der er plads til en

fuldt udbygget skole med kantine og mulighed for en stor sal. Alt hvad man kan ønske sig! Der er vand på 3 sider og "eget" havnebassin. Der er voldanlæg og gamle træer. Det er en af byens allerbedste adresser. Huset er i perfekt stand og har flere kvadratmeter end skolen selv skal bruge de første år, men som vi kan leje ud til andre.

For at realisere vores visioner har vi

OPRÅB

Rudolf Steiner Skolen i København søger samarbejdspartnere som vil investere penge i en fremtidig kultur.

Skolen ønsker at udvide og intensivere sit aktivitetsniveau og har brug for udvidelse af de fysiske rammer.

Vi søger partnere som vil:

- Give bankgarantier
- Give gaver
- Være sponsorer for skolen
- Leje lokaler hos os i nogle år.

Skolen arbejder med:

Udvikling af menneskelige evner, alsidig udvikling, kreativitet, bevægelighed, idérigdom, originalitet, kvalitetsans, ansvarsbevidsthed.

- alt sammen evner og egenskaber som enhver erhvervsvirksomhed må ønske hos sine medarbejdere.

Det er en investering som lønner sig! Rekvirér flere oplysninger om skolen og aftal et møde.

Kontakt

Telefon 39 65 81 76. (Peter Wolfsberg)
Telefon 38 79 39 39 (Ninna Urhammer)
n.urhammer@get2net.dk

Rudolf Steiner Skolen i København

Refshalevej 100, 1432 København K.
Telefon 32 95 88 38
Skoleforeningens konto:
Merkur bank: reg.nr. 8401
Kontonr. 11 18 019
kbhskolen@mail.dk
www.steinerskolen-kbh.dk

brug for samarbejdspartnere, som vi håber at finde blandt de mennesker, som også har interesse i skoler - nemlig erhvervslivet.

Ninna Urhammer er lærer ved Rudolf Steiner Skolen i København.

Følgende julehistorie er hentet fra JUL MED BARNA 1993, de norske Steinerskolenes julehefte.

LE HIT-BAL-BEL

Fortalt av Siggen Falkeid
Illustrert av Per M. Staurnes

Du skal ikke ha vært lenge i Israel før du blir kjent med en liten brunsvart fugl. Den heter LE HIT BAL-BEL, men går også under navnet BOEL-BOEL (Bull-Bull). Den holder til over alt, i Jerusalem og Betlehem, i Galilea og Samaria, ja selv i utkanten av Juda ørken er den å se.

De sort øyde sma jødebarna synger om den mens de hopper paradis, og når de kommer på skolen, forteller lærerinnen sma historier om fuglen for de undrende førsteklassingene. De krøllete gateguttene ler og peker når den flyr opp fra bakken, opp i det nærmeste treet og kikker ned på dem med sine vennlige øyne. Men guttene kaster ikke stein etter den.

I vår travle verden hvor folk hverken har tid til å spasere til arbeid eller innkjøp, men må sette seg i en bil for å komme frem, finner fuglen seg til rette. Straks folkene har låst bildøren og haster av gårde, hopper LE HIT BAL-BEL opp på bilpanseret og speiler seg i lakken. Den legger hodet på skakke, pisker med halefjærerne og ser forbauset på sitt eget speilbilde.

Og ute på landet der konene står og vasker tøy ved en av de mange bekkene som renner ut i Jordan, er også BOEL-BOEL i nærheten. Den forstyrrer slett ikke det

travle

arbeidet, selv om den følger godt med i alt som blir gjort.

«Ja», sier den ene konen « den er nok glad i alt som er blankt, men den sjeler det ikke med seg slik skjæren gjør.» «Det er riktig,» nikker en annen kone, «og selv om den speiler seg i alt blankt den ser, så er den heller ikke jálete som papegøyen.»

«Undrer meg på hvorfor den alltid må speile seg?» spør en tredje, «og hvorfor den har det underlige navnet?» Navnet LE HIT BAL-BEL betyr nemlig: å bli forbauset.

OG nå skal du få høre historien om den vesle fuglen, og den historien kan virkelig gjøre en forbauset, eller kanskje heller fylle en med undring.

For lenge, lenge siden satt Jesus-barnet i Paradisets hage og lekte for seg selv. Da kom det flygende en liten fugl, den var litt mindre enn en stær og var helt brun over alt, det var bare den lange halen som var sort og veldig blank. Den satte seg på hånden til barnet og så spørrende opp. «Nå, hva vil du?» spurte barnet.

«Alle blomster og dyr har fått navn,» svarte fuglen «bare ikke jeg.»

«Du har jo heller ikke vært på jorden ennå, og du vet vel at det er menneskene som gir alle ting navn. De kjenner deg slett ikke. Men du skal også få ditt navn engang,» sa barnet og strøk det vesle hodet med pekefingeren. «Du har alltid fulgt meg trofast her oppe. Fly nå ned til jorden for meg, fly til Israel, for nå har jeg funnet landet hvor jeg skal bli født: Til

Israel skal du fly, til Guds utvalgte folk. Finn plassen hvor jeg skal bli født.»

Den vesle fuglen glemte helt at den hadde bedt om å få et navn. Glad over å få tjene barnet fløy den ned til jorden, til Israel. Det tok heller ikke lang tid før den var tilbake. Den slo livlig med vingerne, nikket energisk med hodet og kvitret lykkelig:

«Jeg har funnet stedet! Et sted som likner helt på Paradiset. I Galilea er det en sjø, Genesrets sjø kalles den. Alltid er det et strålende lys over vannet, og i det speiler hele himmelen seg. De vide og saftige markene omkring gir dobbelt grøde. Der danser kvinnene i de fargerike draktene sine når høsten er i hus. Du skulle bare se alle de vakre blomstene på marken om våren! Det er også et grønt og solfylt fjell i Galilea. Dit opp kan du gå om du skulle lengte tilbake til Paradiset.»

Barnet smilte litt av fuglens iver, men rystet på hodet. «Fly nå ned igjen og finn

et annet sted,» sa det. «Jeg skal ikke ned på jorden for å plukke blomster eller leke med de hvite steinene langs Genesretsjøen, heller ikke for å sitte på Tabors berg og lengte. Du må nok av gårde igjen!» Og fuglen fløy...

Da den endelig kom tilbake, var den nok ikke så lykkelig som første gang, men den virket både pratsom og tilfreds. «Jeg har ikke funnet et like vakkert sted som Galilea, allikevel er jeg ganske fornøyd,» nikket den. «I Samaria er det ved første øyekast både småknudret og steinet. Men de mange kilder og bekker vanner jorden og gjør den fruktbar. Her blir det også sådd og høstet.

Da jeg fløy omkring, ble jeg også kjent med de mange hellige kildene. De høye og majestetiske trærne omkring dem gir kjølighet i sommervarmen. En av dem er Jakobs brønn, dit vandrer folket for å minnes sin hellige historie. Der kan du sitte og få ro til å tenke på alle herlighetene i Paradiset.»

Men Barnet rystet igjen på hodet. «Tror du jeg skal til jorden for å sitte i ro og minnes? Lille fugl,» sa det «dra nå ned igjen og finn stedet der jeg skal bli født. Stedet som passer for meg.» Og fuglen fløy igjen...

Denne gang ble den virkelig lenge borte. Og da den omsider kom tilbake, var den både trett og ulykkelig. «Nå,» sa Barnet «har du funnet stedet?» «Jeg har bare funnet det strenge og hårdé Judea,» sukket fuglen. «Å jo, du vil nok svare at der ligger Jerusalem, den gamle og hellige byen. Men den ligger på bratte og ufruktbare klipper. Betlehem er ikke bedre. Jeg så nok at det var grønne marker omkring, men Gåteberget hever seg mørk og uhyligelig over byen, og ikke langt borte truer ørkenen med sin ru og sprukne neve. En blir jo fylt av skrek bare en hever blikket! Judea er selve dødens landskap der gir ikke jorden frukter, der vil du både sulte og tørste.»

Da lo barnet, tok den vesle fuglen og la den inn til brystet. «Du må da forstå at jeg nettopp vil ned til jorden for å sulte med

de sultne, tørste med de tørste og lide med dem som lider. Min lille hjertefugl, du har funnet stedet for meg. En gang når min vandring der nede er slutt, vil du nok forstå hvorfor jeg akkurat valgte det stedet.»

Så kom den hellige natten...

I Betlehem ble Han født, ved foten av det truende Gåteberget. Kald var natten og uten stjerner - de vendte seg bort i sorg over den lange og tunge vandringen ham hadde foran seg. Mens Maria dekket barnet til med et knippe høy for å verne mot nattefrosten og trekken i stallen, satt den vesle fuglen utenfor og frøs i et nakent tre. Men da det var blitt stille i stallen, da Josef og Maria var sovnet, flakset fuglen inn. Den ville så gjerne varme sin gode venn og herre fra Paradiset.

Barnet lå og så undrende ut i nattemørket, men da det snudde hodet litt, fikk det øye på fuglen.

«Lille venn,» hvisket det «navnet ditt skal du snart få. Hva du skal hete, vil menneskene snart finne ut. Men fordi du fant stedet for meg, skal du engang få en stjerne i pannen - en skinnende gullstjerne som skal lyse lik Betlehemstjernen der ute. Når alle menneskene har vandret den samme veien som jeg nå må gå, da skal jeg plante stjernen i pannen din.» Glad flyg fuglen ut i natten. Og se - der fikk den se Betlehemstjernen som hang lysende og klar over stallen. Alle de andre stjernene hadde også tent lyktene sine - men ingen skinte som den!

Ja, fuglen fikk navn og spredte seg utover hele landet. Og hver gang den fikk unger, hvisket den løftet om stjernen i øret på avkommet sitt.

Og nå kan du vel forstå hvorfor fuglen fikk navnet: Å bli forbauset - LE HIT BAL-BEL. Her har du forklaringen om du ennå ikke har forstått det:

Hver gang den nemlig så et menneske dele sitt brød med en annen, hver gang den så en kristen folde sine hender sammen med en jøde, et barn hjelpe en gammel kone over veien, eller en ung mann ta den tunge boren fra en olding - hver gang LE HIT BAL-BEL så en jødisk familie åpne sitt hjem for en fattig beduin, eller en stolt berber ta den tunge vannbøtten for en trett kvinne - da flyg LE HIT BAL-BEL til det nærmeste blanke for å se etter om den hadde fått en stjerne i pannen:

Og like forbauset ble den, og like forbauset blir den den dag i dag over at den ikke finner stjernen der. Derfor fikk den dette navnet. Forbauset heter den og forbauset er den!

To tusen år har gått siden fuglen fikk løftet. Ennå speider den etter våre kjærlighetsgjernin-

ger, ennå ser den seg forbauset i speilet. Og nå vil du vel spørre hvorfor den ennå ikke har fått stjernen. Den har jo sett så mange gode gjerninger.

Men du må ikke glemme hva barnet hvisket. Det hvisket at vi alle må vandre den veien han gikk - kjærlighetsveien. Og har vi alle gått den?

Å menneske - hvorfor skuffer vi alltid fuglen? Hvorfor tretter vi, er onde mot hverandre og kriger når selv den minste i naturen venter på at vi alle skal elske hverandre.

Udstilling på Gl. Holtegaard, nord for København, 16. januar til 7. marts 2004

“Mod lyset”

Gl. Holtegaards udstilling tager udgangspunkt i den tyske filosof Rudolf Steiners grafiske forklaring af sine tanker, som ban nedfældede dem for sine tilhængere på Goetheanum i begyndelsen af det 20. århundrede. Oprindelig blev de forklarende tegninger lavet med kridt på tavler, men hurtigt gik Rudolf Steiner over til at bruge oliekridt på sort papir i stedet, således at en lang række af dem er bevaret til i dag. Udstillingen viser ikke mindre end 17 stk. af disse store »tavler«.

Denne tegnede fremstilling af filosofiske ideer har været inspirationskilde for mange nyere kunstnere, heriblandt den tyske Joseph Beuys,

Hilma af Klint.

som selv har arbejdet med kridt på tavler. Men også Rudolf Steiners bearbejdelse af Goethes farvelære har fundet genklang hos både samtidige og senere kunstnere. Det gælder således den banebrydende russiske forfatter Andrei Belyj, hvis forfatterskabs betydning i Rusland kan sammenlignes med Marcel Proust og James Joyces' betydning i Vesteuropa, og hvis store akvareller fra ca. 1913-15 nu for første gang vises i Nordeuropa. De ses sammen med værker af Kandinsky, samt danske kunstnere som Jens Adolf Jerichau og Arild Rosenkrantz og den svenske pioner inden for det abstrakte maleri, Hilma af Klint, der alle var inspireret af Rudolf Steiners tanker og Goethes

farvelære. Som en dansk parallel til Rudolf Steiner

vises værker af filosoffen Martinus. Kurator og kunstsamler John Hunov har sammensat udstillingen, som vises på Gl. Holtegaard i perioden 16. januar -7. marts 2004. Åbningsstider: Tirsdag 11-20, onsdag til fredag 11 - 16 samt lørdag og søndag 11 - 17. Efterfølgende og resten af foråret vil udstillingen blive vist på Nordjyllands Kunstmuseum, Aalborg.

Til udstillingen vil der blive fremstillet et illustreret katalog med tekster af dr. phil. Henrik Wivel, mag.art, ph.d. Kjeld Bjørnager samt dr. Walther Kugler, Dornnach.

Belyj.

Genbyg er en tømmerhandel som forhandler både nye og brugte byggematerialer. Virksomheden har som mål at være dynamo indenfor

salg og udbredelse af især brugte byggematerialer og nye miljøvenlige produkter. Det skal gøres lettere at handle miljørigtigt for både professionelle og private.

At få det gamle gulv eller vindue nænsomt udskiftet kræver tid og erfaring. Ved genbrug bevares de smukke bygningsdetaljer og den håndværksmæssige kvalitet. Samtidig forlænges også byggematerialer-

nes levetid. Dermed kan man bidrage til at mindske affaldsmængden og spare energi og ressourcer. Bygge- og anlægsbranchen producerer mere end 1/4 af Danmarks samlede affaldsmængde eller ca. 3,5 mio. tons om året.

Men det er ikke kun det gamle, der dur. I Genbyg findes også nye produkter f.eks. forskellige alternativer til trykimprægneret

træ samt træ der stammer fra fornuftigt dansk skovbrug og også et stort udvalg i andre bæredygtige materialer, som er både skånsomme overfor miljøet, men også gode for arbejdsmiljøet.

Genbyg Aps København
Ørnevej 59, 2400 København NV
Telefon 38 19 24 66
Telefax 38 19 24 67
genbyg@genbyg.dk

Genbyg Bornholm Aps
Tassevej 11, 3790 Hasle
Telefon 56 96 20 18
Telefax 5696 2019
mikkel@genbyg.dk

www.genbyg.dk

Gamle Mursten SYDFYN ApS

For ikke så længe siden var det god skik at genanvende de gamle mursten før man gik ud og supplerede op med nye, når der skulle flyttes en væg eller bygges nyt. Med de seneste års opmærksomhed på energi- og ressourceforbrug i byggeriet har der i hvert fald inden for økologisk byggeri været fokus på den værdi de gamle brændte mursten repræsenterer.

Den manuelle fjernelse af gammel mørstel og puds har dog hidtil gjort det urentabelt at anvende genbrugssten. Nu har et fynsk initiativ løst denne del af processen. Gennem et grundigt udviklingsarbejde har Rudi Rusfort Kragh konstrueret en murstensrensemaskine som han i april 2002 modtog en miljøopfinder-pris for. Begrundelsen for pris-tildelingen var dels den teknologi-

ske løsning på et svært håndterbart problem og dels den store miljøeffekt, der er i at genbruge rensede mursten.

Opfindelsen er i dag kernen i virksomheden Gamle Mursten SYDFYN ApS i der får sit materiale – gamle musten – fra nedbrydninger over hele landet. I øjeblikket er der ca. 100.000 gamle mursten på lager. De 5 ansatte har i 2003 haft en omsætning på ca. 900.000 kr. I oktober i år modtog man Fyns Amts Miljøpris for Renere Teknologi.

Gamle Mursten SYDFYN ApS
Bodøvej 1, 5700 Svendborg
Telefon: +45 62 21 14 16
Rudi Rusfort Kragh, adm. direktør
Mobil: +45 51 78 95 92
mail@gamlemursten.dk

Old Clean Bricks
Mobil: +45 23 60 04 08
ocb@gamlemursten.dk

Nyt fra Merkur

Valg til Merkurs repræsentantskab

Ved den ordinære generalforsamling i Merkur, som finder sted lørdag den 20. marts 2004 i København, skal der vælges medlemmer til Merkurs repræsentantskab.

Repræsentantskabet har til opgave at vælge Merkurs bestyrelse, samt være Merkurs repræsentanter på det uformelle plan i det lokalområde eller netværk, det enkelte repræsentantskabsmedlem befinner sig i. Endvidere drøfter repræsentantskabet fra tid til anden vigtige udviklings-skridt for Merkur med bestyrelsen.

Repræsentantskabet har 25 medlemmer, og hvert år er 5 medlemmer på valg.

Kandidater til repræsentantskabet skal anmeldes til bestyrelsen inden 15. januar 2004. Kandidaten skal være andelshaver og skal foreslås af mindst én stiller, der også skal være andelshaver.

Er du interesseret i at blive kandidat, opfordrer vi dig til at finde en stiller og sende et brev til Merkur med dit kandidatur. Af hensyn til præsentation i indkaldelsen til generalforsamlingen beder vi om en kort levnedsbeskrivelse. Du er velkommen til at kontakte direktør Lars Pehrson, tlf. 98 10 18 35, hvis du har spørgsmål.

Nytårsaftensdag lukket i Merkur

Den finansielle sektor har aftalt, at nytårsaftensdag, 31.12., fremover skal være banklukkedag ligesom f.eks. juleaftensdag. Merkur holder derfor lukket 31.12.2003.

Betalinger, der skal ske på årets sidste dag, skal derfor finde sted senest den 30.12.2003. Dette gælder også indbetalinger til pensionsordninger, hvis fradraget skal have virkning for 2003.

Overførsler til pensionsordninger i andre institutter skal ske senest 29.12.2003 for at være i det modtagende institut på årets sidste bankdag.

STØT MERKURFONDEN

Merkurfonden er en selvstændig fond, oprettet af Merkur som redskab til at kunne arbejde med gavepenge, donationer og testamenter.

Merkurfonden får til stadighed flere høj kvalificerede ansøgninger end vi på nogen måde kan imødekomme, bl.a. på områder som forskning i fødevarekvalitet og kunst og kultur. Ethvert bidrag, stort som lille, er derfor yderst velkommen.

Merkurfonden er godkendt efter liggingslovens par. 8 A og kan derfor modtage gaver, der er fradragberettiget for give- ren. Der kan fratækkes op til 5.000 kr. pr.

person ved gaver op til 5.500 kr., idet de første 500 kr. ikke kan fratækkes. Bidrag til andre godkendte fonde og foreninger tæller også med i beløbsgrænsen på 5.500 kr.

Du kan anmode Merkur om at overføre en del af din rentetilskrivning på konti i Merkur til Merkurfonden. Det er muligt at fremsætte ønske om, at fonden støtter et særligt projekt eller type af projekt.

Merkurfondens konto nr. 8401 1016064.

TID FOR PENSIONSOPSPARING

Det er tid at tænke på årets pensionsopsparing. På kapitalpension kan der i 2003 maksimalt indskydes 38.900 kr. Beløbet fradrages i den personlige indkomst, dog ikke ved beregning af topskat. Kapitalpension udbetales på én gang på et selvvalgt tidspunkt mellem det 60. og det 70. år mod en afgift på 40%.

Betaler du topskat (indkomst over ca. 321.000 før arbejdsmarkedsbidrag), er en ratepension oftest det mest fordelagtige, da indbetalingen kan fradrages fuldt ud. Også her kan der umiddelbart fradrages 38.900 kr. i 2003 – indgås aftale om faste årlige indbetalinger i mindst 10 år, kan indbetalingen fradrages uanset størrelsen. Ratepension udbetales i rater over en årrække og beskattes ved udbetalingen som almindelig indkomst. Skatten vil typisk være lavere ved udbetalingen, hvis indkomsten er mindre og der f.eks. ikke længere betales topskat.

Merkur giver en af landets bedste rentesatser på pensionskonti – p.t. 2,75% p.a.

Op til 20% af pensionsopsparingen kan investeres i Merkurs B-andele, som opskrives i forhold til Merkur resultater. De senere år har Merkurs B-andele givet et afkast på ca. 6% pr. år og har dermed været en fornuftig investering for den enkelte, samtidig med at andelene styrker Merkurs kapitalgrundlag. Dermed får Merkur bedre mulighed for finansiere initiativer på miljøområdet og på det sociale og kulturelle område.

Kontakt din kunderådgiver i Merkur for nærmere rådgivning og information om pensionsopsparing.

NYE KORT TIL UNGE

Omkring årsskiftet er vi klar med nye hævekort til børn og unge fra 12 år. Kortene kan anvendes til hævning af kontanter i alle pengeautomater i Danmark, undtagen Danske Bank, BG Bank, Nordea og Jyske Bank.

Til april 2004 introducerer vi endnu et kort med saldokontrol, det såkaldte VISA Elektron kort. Kortet kan anvendes af unge fra 15 år. Kortet kan anvendes til hævning af kontanter i samtlige danske pengeautomater, samt til betaling i en lang række forretninger i Danmark og i udlandet.

Vi udsender nærmere information, når alle detaljer er på plads.

NYE KORT TIL ALLE

I løbet af 2004 skal alle Dankort og VISA Dankort udskiftes til nye kort med chip. Dette gælder samtlige danske kort i alle pengeinstitutter. Chipkortene er mere sikre end de nuværende kort med magnetstribe. De nye chipkort kommer på gaden fra april 2004, og du vil få nærmere besked om, hvornår og hvordan ombytningen skal ske. Din pinkode ændres ikke.

Nytt fra Cultura

Ny leder i Cultura Sparebank

1. november 2003 overtog Lars Hektoen som ny leder av Cultura Sparebank. Han overtog stillingen efter Svein Berglund, som har vært daglig leder for Cultura Lånesamvirke fra 1986 og for Cultura Sparebank siden 1997 da virksomheden gikk over til å bli bank. Berglund går nå av for aldersgrensen. Lars Hektoen er utdannet i St. Gallen og har erfaring bl.a. fra Kreditkassen (nå Nordea), Chase Manhattan Bank og senest som leder av ABB Financial Services i Norge og ABB Treasury Center i USA. Lars Hektoen har vært en viktig støttespiller for Cultura helt siden starten, blandt annet som medlem af kontrollkomite, forstanderskap og styre.

Giromail og girofax – få melding om innbetalinger raskt og effektivt

Visste du at du kan få tilsendt meldinger om innbetalinger til din konto i Cultura på e-post eller faks, uten at det koster deg noe. Tjenesten heter giromail eller girofax. Det har mange fordele: Du får meldingen raskere enn om du skal vente på at den kommer i posten, du kan spare papir, og du hjälper Cultura med å kutte kostnader (spart porto). Vi håper mange vil benytte seg av dette! Kontakt Cultura Bank for nærmere informasjon.

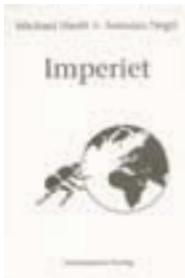
For mye post fra oss?

Hvis du ikke ønsker å motta bladet, eller du får for mange eksemplarer, kontakt Cultura Bank på telefon 22 99 51 99 eller cultura@cultura.no.

Abonnement på Pengevirke

I Norge kan abonnement på Pengevirke tegnes ved å kontakte Cultura Bank. Bladet finansieres ved frivillig fastsatt abonnementsavgift. Selvkost er ca. kr 150,- pr. år. Beløpet kan innbetaltes til konto 1254.96.00555, adresse Cultura Sparebank, Postboks 6800 St. Olavs plass, 0130 Oslo. Merk giroen "Pengevirke 2004".

Aktuelle BØGER

Imperiet af Michael Hardt og Antonio Negri. Informations Forlag
ISBN 87-7514-074-8
448 sider. 348 kr.

Denne bog er vigtig.
Det er en politisk diagnose af samtidens

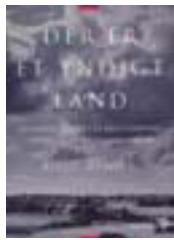
globale forfatning. Den gamle verdensorden med nationalstaterne i centrum er blevet afløst af et nyt verdensomspændende imperium – et næsten overmægtigt herredømme artikuleret i netværk, som består af magtfulde lande, transnationale selskaber og nogle få ikke statslige organisationer, der sammen kontrollerer verdensmarkedet og den globale sociale orden. Heroverfor står *mængden*, de produktive og skabende mennesker, de udstødte, de fattige, sultende og marginaliserede. Mængdens opgave består i at mobilisere og kanaliserere egne kreative, produktive kræfter til en fælles frigørende politik.

Det vedholdende argument i bogen er nødvendigheden af at tænke og handle politisk. Forfatternes helhedsvision viser de forandringer og udfordringer, vi står foran i det gryende 21. århundrede og samtidig peger de på det potentielle, der ligger i globaliseringen og i netværkssamfundet.

Forfatterne ønsker i deres analyse og kritik af nutidssamfundet at være konstruktive. De definerer og afgrænsler nogle strukturer og systemer, som holder mennesker i skak. De beskriver hvordan kapital- og statsmagt administrerer livssfæren for den enkelte: regeringen er optaget af folks værdier og sundhedstilstand, erhvervslivet og medierne omdanner folks privatliv til en forbrugssfære. Hele denne administration af livet kaldes i bogen for *biomagten*. Overfor denne biomagt behøver vi en *biopolitik*, som kan balancere biomagten og som skal føre til, at vi kollektivt skaber nye typer af socialt liv og derigennem genetablerer kontrollen over vores eget liv.

Bogen er en politisk bestseller i USA og er siden udgivelsen i 2000 blevet oversat til 23 sprog. Det er en tung bog at læse – med et højt abstraktionsniveau. Men den kan meget vel gå hen og blive et vigtigt værktøj til at komme ud af den aktuelle handlingslammelse, som den nuværende politiske opposition befinder sig i.

OU

Der er et yndigt land. En fattig natur i et rigt samfund. Status over Danmarks Natur. Kjeld Hansen. GEC Gads Forlag 2003. ISBN 87-12-04026-6. 392 sider. Illustreret. 299 kr.

Man kan ikke sige at forfatteren og journalisten Kjeld Hansen mangler opmærksomhed om sit virke. Og emnerne er kendte: De spænder fra miljø til miljø.

Alligevel er det en rigtig god idé at læse hans nye bog, som er en status over Danmarks natur under overskriften "En fattig natur i et rigt samfund".

Konklusionen er således givet på forhånd, men det gør ikke bogen trivel at læse. For det første fordi det faktisk er ret sindsoprivende at læse hvor slemt, det står til, for det andet fordi dokumentationen er overskuelig og klar, både talmæssigt og lay-outmæssigt, for det tredje fordi Kjeld Hansen skriver som en god journalist: Enkelt, men sjældent forenklet, klart og engageret. Landbruget har følt sig meget trådt på af Kjeld Hansen, og det er også landbruget, der får nogen over trynen. Men det er også dem, der forvalter 71% af Danmarks areal, og det er i meget høj grad landbrugets aktiviteter, der forarmer Danmarks natur. Og det er et eftersnakkende politisk "lederskab", der ikke bare giver dem lov, men også skatteyderkroner til det. Men hvad skal der gøres? Kjeld Hansen anviser flere problemer end løsnin- ger, så læs bogen og giv dit besv med.

KA

Simple-living.dk Nye veje til et enkelt liv. Gitte Jørgensen (red) m.fl. Det Schønbergske Forlag 2003. ISBN 87-570-1651-8. 250 sider. 249 kr.

11 bidrag til en mere balanceret livsstil – skrevet af 5 kvindelige forfattere! Hvad laver mændene? Hele baladen!

Udgangspunktet for Simple-living er dis-harmonien mellem det indre og ydre liv i den vestlige kultur. De 5 forfattere indgår på forskellig vis i netværk og i sammenhænge, hvor man tilstræber en balance mellem det, de fleste mennesker opfatter

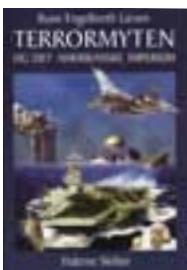
som værdifuldt og så den daglige praksis – det daglige liv. Vældig ofte forhindrer det sidste os i at se – endsigre nå frem til – det første. Bogen viser, at rigtig mange mennesker er opmærksomme på problemet og at rigtig mange er begyndt at gøre noget ved det gennem – simple living. Det handler om at bringe balance mellem det indre og det ydre liv. En af forhindringerne er mangel på tid. Derfor har een af de amerikanske aktører indenfor emnet, John de Graaf, været med til at lancere en Take Back Your Time Day. Han udtrykker det således: "Vores kultur går i den forkerte retning, ad den forkerte sti, og hvis vi er interesserede i lykke, må vi starte med at stille de store spørgsmål. Hvad vil vi med vores samfund, og hvad vil vi med vores økonomi? Vi kan ikke løse problemerne udelukkende på basis af individuelle handlinger. Vi er nødt til at forandre strukturen i samfundet og opmuntre til en bæredygtig udvikling. Og vi må tage beslutningen i et stort forum."

Ideen med Take Back Your Time Day er, at i det mindste én dag om året at sige nej til overarbejde. Undersøgelser viser at vi aldrig har haft så meget fritid. Hverdagen viser, at vi aldrig har følt os så stresset som i dag: I 2001 mistede den amerikanske økonomi 300 milliarder dollars på grund af jobstress og udbrændthed. Kun 30 % af de amerikanske familier spiser aftensmad sammen. I Danmark anslås den årlige samfundsmaessige omkostning ved sygefravær fra arbejdsplassen at koste 30 milliarder kroner – med et tilsvarende beløb for virksomhederne i produktionstab. Og eksempler fra bogen viser, at de der opnåede den erhvervsmæssige karriere, det hele handlede om, ofte mistede for meget undervejs.

Begrebet tid kan være en god måler for ens adfærd, en regulator for det materielle forbrug. Ønsker jeg at bruge så meget mere tid på mit arbejde for at kunne tjene til en ny sofa, når jeg ved at jeg får tilsvarende mindre tid sammen med mine børn og familie? Simple Living som det præsenteres i bogen er ikke KUN rettet indad mod ens egen balance – men også rettet udad mod det omgivende samfund og har dermed også en politisk dimension. Ifølge forfatterne er det en bestrebelse, der breder sig i hele den vestlige kultur og som i den udstrækning vi vælger at ændre vores liv i frivillighed også vil kunne påvirke udviklingen i det store samfund.

Anvender vi vores tid, vores liv, ressourcer og talenter på den mest hensigtsmæssige måde for at nå målet? Bogen handler om de mange, der tør stille den type af spørgsmål: Hvor skal vi hen og har vi kurs mod målet? Spørgsmål, der burde stilles dagligt i enhver virksomhed, ethvert hjem, i enhver skole og uddannelsesinstitution.

OU

TERRORMYTEN og
det amerikanske
imperium. Rune
Engelbrecht Larsen.
Tiderne Skifter
2003.
ISBN 87-7973-049-3.
388 sider. 298 kr.

Forfatteren er idéhistoriker og har tidligere skrevet om bl.a. de kredse og personer i Danmark, der er modstandere af den multikulturelle udvikling (det nye højre i Danmark, Tiderne Skifter). Denne gang er scenen det globale samfund med USA som dominerende aktør. Bogens udgangspunkt er en detaljeret gennemgang af fire centrale konflikter og de scenarier, de er en del af. Dernæst er bogen en påpegnings og kritik af den konfliktscenesættelse som vestlige økonomiske og politiske kræfter er ansvarlig for. Her præsenteres de baggrundsinformationer, som vi altid mangler i den daglige nyhedsstrøm og som er så nødvendige for at vi kan være "klædt på" når vi for 20. gang i ugen skal tage stilling til det, der sker omkring os. En dag vil vi nemlig blive ramt af historiens lys og stillet til ansvar: vi lod det ske; vi undlod at protestere og vi havde i virkeligheden ikke noget bedre at sætte i stedet! Men én ting havde vi: informationerne.

OU

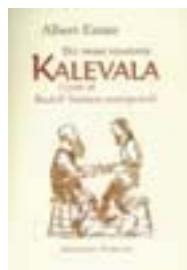

Hør min sjæls bør.
Kampe, nederlag og
sejre i mit liv. Af
Inger Brochmann.
Hernovs Forlag 2003.
ISBN 87-590-2473-9.
214 sider.

Bog nummer 20 fra Inger Brochmann er hendes biografi. De øvrige bøger handler primært om børn, pædagogik og eventyr – men også om naturens kredsløb, årets gang og naturfænomener og det derimellem (det politiske). Nu får vi så præsenteret, hvordan det hele gik til – et langt liv i højt gear. For det viser sig, at bøgerne kun udgør en del af de mange aktiviteter og projekter, som Inger Brochmann har sat i verden. Med denne åbenhjertige skildring bliver man glad og begejstret på menneskets vegne. Bogen slutter med et digt af norske André Bjerke, Elsk din skæbne og som begynder således:

*Ikke som en Cæsar gjorde,
skal du med et sværd bevæbne
dig mod verden, men med ordet:
Amor Fati – elsk din skæbne.*

OU

**Kalevala det finske
folkeepos i lyset af
Rudolf Steiners
antroposofi. Af
Albert Eman.**
Nerthus Forlag
2003.
**ISBN 87-989808.
106 sider. 190 kr.**

Dette er ikke KALEVALA men en "kommentar" til det finske folkeepos, der omfatter en række mytologiske beretninger, hvor en del af skikkelsen går igen i flere af de 50 sekvenser eller "runer", som værket er delt op i. Forfatteren, Albert Eman (1921), har kendt til Kalevala siden han som ung menneske kom til Sverige for at lære helsepædagogik. Det er hans fortjeneste, at det første helsepædagogiske hjem blev oprettet i Danmark i 1953 og siden fik navnet Marjatta – opkaldt efter én af figurerne fra Kalevala.

Igennem årene har Albert Eman ofte hentet inspiration fra de finske "runer" til sin undervisning i musik og drama – og han har ved mange foredrag videreført sin glæde og entusiasme for dette store folkeepos. Det er på en vis måde essensen af et langt livs arbejde med pædagogik, antroposofi og personlig fordybelse og udforskning af teksterne, som nu foreligger i bogform.

Kalevala blev udgivet første gang i 1835 – efter igennem en årrække at være blevet indsamlet af den finske læge, Elias Lönrott, som på rejser rundt i landet nedskrev de sange han hørte fremført af såkaldte Kalevala-sangere.

OU

**50 års
Helsepædagogik og
Socialterapi i
Danmark.
Jubilæumsskrift.**
Nerthus Forlag
2003.

ISBN 87-989808-1-5. 124 sider.
Illustreret med S/H fotos. 70 kr.
Arbejdet med udviklingshæmmede i Danmark efter Rudolf Steiners helsepædagogik begyndte i 1953. Forlaget Nerthus har i anledningen af 50året udsendt et jubilæumsskrift, der dels beskriver udviklingen og dels præsenterer de "steder", der i dag udgør rammerne for 300 brugere – børn, unge og voksne udviklingshæmmede. Flere af disse "steder" kan også opleves som alternative levefællesskaber, hvor raske og hæmmede gensidigt giver hinanden nye levemuligheder.

OU

AdventsTID

Ind under Jul-

Velkommen igen Her Hid-
Sorge og Mismod
Sjælenød – og dog
tændes Lys
i mørke
og mørket begreb
det ikke

HELDIGVIS
Trods Sorge – Mismod
og min Sjælenød

Mørket hopper på den
igen & igen
hver Advent
begriber ikke Lyset

HERI BÆRES HÅBET

Sorge – Menneskelig
Sjælenød-

SamLivspilsregler
der skal fornyes
Håbet – Troen og Kærligheden
begreb DET

Håbet kan rumme

Dog turde Tro
føle KærlighedsGlæde

Kan rumme mørket
i lyset

I mørke Skinner
Lyset klart

OPLYSENDE
for den der SER

Mørket begriber det ikke

GØR VI?

Af Bjarne P. Ejaas

**Børnehaveklasseleder
og klasselærer for
1. klasse**

søges pr. august 2004

Vi forventer, at ansøgere enten har uddannelse eller erfaring med henholdsvis børnehavens / skolens pædagogik, undervisningsmetoder og baggrund.

Ansøgning senest 1. februar 2004.

Ansættelse efter overenskomst mellem Finansministeriet og LC.

Rudolf Steiner-Skolen

Grønnedalsvej 16, 8660 Skanderborg
tlf. og fax. 86 51 19 81
www.steinerskolen-8660.dk

LÆRERUDDANNELSE PÅ DELTID

**Rudolf Steiner
LÆRERUDDANNELSEN
PÆDAGOGIK SOM KUNSTART**

Uddannelsen sigter på at give grundlag for at virke som Rudolf Steinerlærer.

Uddannelsen strækker sig over 3 år og kan efter behov suppleres med specialekurser.

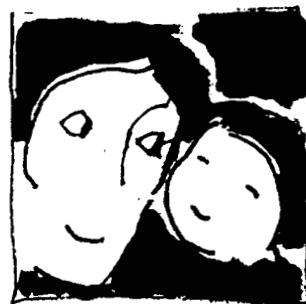
Der forudsættes et vist kendskab til Rudolf Steinerskolens egenart og antroposofien.

**RUDOLF STEINER
Lærerseminariet i København**

Antroposofisk Kulturhus
Dybengsgade 19, 1071 København K.
Tlf: 3313 7351 Fax: 3315 7018
Tlf: 3332 7773 / 3956 2760
E-mail: dybden@mail.tele.dk
www.steinerseminariet.dk

STEINER-PÆDAGOG

3-årig SU-berettiget uddannelse på åndsvidenkabeligt grundlag.

- * Menneskekundskab
 - * Selverkendelse
 - * Kunstreriske, kreative fag
- Ring eller skriv efter brochure
Rudolf Steiner Børnehaveseminariet
Kbh: Johannevej 20
2920 Charlottenlund
Tlf.: 3963 2137
Fyn: Lindvedvej 64
5260 Odense S
Tlf.: 6593 2298
www.steinerseminar.dk

Eurytmuddannelse Århus

4 årig og SU godkendt.

Optager nye elever..!

Mulighed for 1 årig forløb.

Henv. 86275503 for brochure / www.eurytmi.dk

Den antroposofiske butik i København

Frederiksborrgade 41 - tlf. +45 3333 7212 - Åbningstider: man. - fre. 11-17, lør. 11-14

Bøger, smukt trælegetøj, waldorf-dukker, hudpleje, farver, håndarbejdsmaterialer, kunstkort, bivokslys, eurytmisko

Besøg os på
www.solspejlet.dk
Postordre til hele Skandinavien

**Steinerpædagog-
uddannelsen**

Pædagogik som kunstrerisk metier.

*Kompetencegivende, SU-godkendt
3-årig uddannelse.*

**Rudolf Steiner Pædagogseminar
i Århus**

Rosenvangsallé 251, 8270 Højbjerg. Tlf. 86 13 71 55
Brochure: www.steiner-seminar.dk /
seminar@post.tele.dk

Bornholm

- Lejrskoler
- Gruppe- og Kursusophold

**Hjertelig velkommen
Gæste - og - Kursusgården
Soldalen**

Taa Dan & Friedheim Gartner Tel/Fax: +45 56 96 31 51
Se også: www.soldalen.dk

Gi oss jula tilbake

Når Pengevirke 4 kommer ut er vi langt ute i adventstiden, og gater og butikker er fulle av julepynt – det må vi regne med når vi skriver desember. Men mange starter før desember – lenge før! Som en protest mot dette ble det i høst startet en aksjon mot for tidlig start på julefeiringen, og vi gjengir aksjonens opprop:

Allerede i slutten av september inntar den første julemarsipanen dagligvarebutikker, kiosker og bensinstasjoner. Fra da av er det bare dager før julebordene, julepynten, juletrærne, julesangen og julenissene dukker opp.

Handelsnæringen er i ferd med å ødelegge våre forventninger til jula - og redusere barnas jul til ren materialisme. Etter tre måneder med knallhardt kommersielt julekjør - der målet er å slå omsetningen fra året før - blir det lite igjen av spenning, glede og høytid. Vi er kraftig provosert av næringsinteresser som misbruker jula i omsetningens navn og bidrar til uønsket kjøpepress. Vi aksepterer ikke at mange lokkes til innkjøp som gir inkassoselskapene høytid i januar. Vi er ikke interessert i å se julepynt og tente juletrær i oktober og november - heller

ikke å bli pådyttet julevarer og »Glade jul«. Kristen eller ikke, alle mennesker trenger en høytid - og jula er vår aller største. La oss ikke ødelegge den!

Vi vet vi har mange med oss. Derfor har vi startet aksjonen »Gi oss jula tilbake! Vi krever at produsenter, handelsstand og markedsførere utsetter julestarten til desember!

Initiativet til aksjonen ble tatt av forfatteren Birger Sivertsen i fjor. Han fikk voldsom oppmerksomhet etter å ha skrevet en kronikk om temaet. Folk ringte, sendte brev og e-post fra hele landet med massiv støtte; de ville yte sitt og ba om en organisert aksjon. Framtiden i våre hender startet aksjonen den 30. september 2003. Når dette skrives er det 17. november og aksjonen har samlet 7674 underskrifter på internett. Aksjonens julenis har besøkt de verste butikkene, som er blitt ilagt bøter på inntil 25 reinsdyr. Den aller verste i år var Nidar sjokoladefabrikk, som begynte å selge julemarsipan allerede i slutten av september, tett fulgt av ukebladet Hjemmet, som kom med sitt julemagasin allerede 6. oktober.

Les mer på www.giossjulatilbake.no

Juletrærer hører julen til

- men her er lidt at tænke over!

Av Grøn Guide Hanne Lauritsen

"Almindelige" juletrærer

Der produceres årligt ca. 8,5 millioner juletrærer i Danmark. Heraf sælges ca. 1,5 millioner i Danmark. Resten eksporteres.

Juletrær dyrkes ved en meget intensiv produktion, hvor der bruges sprøjtemidler og kunstgødning. Fx anvendes der metoder, hvor jorden sprøjtes med ukrudtsmidler, inden træerne overhovedet plantes. Derefter sprøjtes der gentagne gange i hele træets levetid (8-12 år) med sprøjtegifte mod skadedyr og lus. For at øge væksten anvendes kunstgødning. Dyrkning af juletrær er derfor en ikke uvæsentlig belastning af miljøet.

Økologiske juletrærer

Et økologisk dyrket juletræ er et godt miljøvalg, da der ikke bliver brugt kemikalier og kunstgødning. Ukrudtet bliver i stedet fjernet mekanisk eller ved at f.eks. får græsser mellem træerne og jorden afdækkes med forskellige materialer, der kan afskærme for frosten. Der anvendes i den økologiske produktion primært gødning fra husdyr. Mange allergikere kan klare at "være i stue med" økologiske juletrærer, men ikke med almindelige juletrærer, fordi der friges sprøjterester, når træet kommer ind i varmen.

Cultura Bank – er en bank for deg som er optatt av økonomi og etikk, bærekraftig økonomi, nye måter å tenke verdiskapning på.

Cultura finansierer bl.a. prosjekter som kan forbedre økosystemene, skape renere luftmiljø, gi verdige sosiale forhold, dekke behov for omsorg og gi barn og ungdom bedre oppvekstvilkår. Cultura ønsker å utvikle en ny form for bankvirksomhet. Gjennom et samarbeid med kundene skapes en pengestrøm som bevisst kan settes inn i samfunnsfornyende og miljørettede formål.

Målsetningen for Cultura er å medvirke ved finansieringen av samfunnstjenlige prosjekter. Videre å bevisstgjøre holdninger til penger og økonomi slik at kapital kan styres mot reelle behov og uløste oppgaver i samfunnet.

Bankens arbeidsområde er hele landet, og banken tilstreber nærbkontakt til sine kunder. Cultura arbeider for at etikk, moral og verdiskapning kan innarbeides i det økonomiske liv

via et nytt syn på penger, økonomi og lønnsomhet. Vi tror det er mulig å utvikle nye samfunnsøkonomiske konsept og holdninger hvor man ikke ensidig baserer seg på egennytten som drivkraft.

Cultura samarbeider med lignende bankinitiativer i andre land herunder også de nordiske land og med organisasjoner som WWF og Redd Barna, Norge. Cultura har i øyeblikket en balanse på ca. 150 mio. NOK. Det er 11 medarbeidere på kontoret i Oslo.

Merkur er et holdningspræget pengeinstitut, hvor udlån sker på baggrund af såvel økonomiske som etiske, sociale og miljømessige vurderinger.

Ved at finansiere projekter ud fra disse kriterier ønsker Merkur at påvirke samfundsudviklingen i en mere bæredygtig retning, miljømessigt som socialt. Mange af Merkurs låneprojekter har medvirket til at inspirere andre

og givet impulser til videre udvikling. Merkur ønsker således med sit virke at række udover den umiddelbare finansiering og virkeliggørelse af konkrete initiativer.

Næsten 9000 privatkunder, virksomheder, foreninger og institutioner har på dette grundlag valgt at benytte Merkur som deres pengeinstitut.

I kraft af den her nævnte udlånspolitik får Merkurs indlænere den yderligere mulighed, at man kan øremærke sin opsparing til særlige formål – fx til økologisk eller biodynamisk jordbrug, økologisk byggeri, vedvarende energi, bæredygtig produktion og handel, økosamfund og bofællesskaber, frie skoler og børnehaver, institutioner for social omsorg, kunst og kulturel virksomhed m.m.

Merkur har i øyeblikket en balance på over 540 mio. kr. Af det samlede udlån på kr. 350 mio. udgør de almennyttige, samfundsgavnlige projekter ca. 90%. De øvrige er udlån til private - fortrinsvis til boligformål.

Merkur har 36 ansatte fordelt på afdelinger i Aalborg, Århus og København samt kontorer og mødefaciliteter i Odense med to medarbejdere. Hertil kommer et repræsentationskontor i Hamborg for ca. 250 nordtyske kunder.

Lækker Lytter

- nu også med flåde
i Københavns Havn

Lækker LYTTER er musik i byen – hvor som helst og når som helst. Nogle gange foregår det fra en ladcykel – i sommeren 2003 foregik det i Københavns Havn på en tømmerflåde! Musikken er alle former for elektronisk musik med hovedvægt på det mere afslappende. Hele showet får strøm fra bilbatterier – så man er mobile og selvforsyndende. Ingen faste tidspunkter. Det sker, når solen skinner. Kort tid forud for arrangementet sendes mails og sms til alle, der er interesseret og som har meldt sig på www.ghettoblaster.dk

Bag Lækker LYTTER står arrangementgruppen Mælkekartellet:
jens@breakbeat.dk

Pengevirke
TIDSSKRIFT FOR NY BANKKULTUR

AdventsTID

Ind under Jul-

Velkommen igen Her Hid-
Sorge og Mismod
Sjælenød – og dog
tændes Lys
i mørke
og mørket begreb
det ikke

HELDIGVIS
Trods Sorge – Mismod
og min Sjælenød

Mørket hopper på den
igen & igen
hver Advent
begriber ikke Lyset

HERI BÆRES HÅBET

Sorge – Menneskelig
Sjælenød-

SamLivspilsregler
der skal fornyes
Håbet – Troen og Kærligheden
begreb DET

Håbet kan rumme

Dog turde Tro
føle KærlighedsGlæde

Kan rumme mørket
i lyset

I mørke Skinner
Lyset klart

OPLYSENDE
for den der SER

Mørket begriber det ikke

GØR VI?

Bjarne P. Ejaas

Juletræer og blomster hører julen til

- men her er lidt at tænke over!

Af Grøn Guide, Hanne Lauritsen

"Almindelige" juletræer

Der produceres årligt ca. 8,5 millioner juletræer i Danmark. Heraf sælges ca. 1,5 millioner i Danmark. Resten eksporteres.

Juletræer dyrkes ved en meget intensiv produktion, hvor der bruges sprøjtemidler og kunstgødning. I de 8-12 år træerne vokser, bruges der op til en halv snes forskellige sprøjtemidler. Dyrkning af juletræer er derfor ikke en uvæsentlig belastning af miljøet.

Dyrkning af "almindelige" (konventionelle) juletræer er karakteriseret ved hurtig produktion og omsætning, hvilket betyder, at jo hurtigere juletræerne vokser sig store jo bedre. Derfor bruges der ved konventionel dyrkning af juletræer, metoder hvor jorden sprøjtes med ukrudtsmidler, inden træerne overhovedet plantes. Derefter sprøjtes der gentagne gange i hele træets levetid med sprøjtegifte mod skadedyr og lus.

Der anvendes kunstgødning til det konventionelle juletræ, og områder med konventionelt dyrkede juletræer er præget af jordbearbejdning, sprøjting og kort omdriftstid. Det betyder i sidste ende monotone skovarealer, hvor der ikke er plads til anden vegetation eller skovklima. Dette har betydning for dyrearternes leveforhold og en ensformig skov reducerer mulighederne for en varieret flora og

fauna.

De danske statsskove arbejder dog løbende på at gøre dyrkningen af juletræer mindre miljøbelastende, ved bl.a. at nedsætte mængden af sprøjtemidler.

Økologiske juletræer

Et økologisk dyrket juletræ er et godt miljøvalg, da der ikke bliver brugt kemikalier og kunstgødning. Ukrudtet bliver i stedet fjernet mekanisk eller ved at f.eks. får græsser mellem træerne.

Den økologiske tankegang og produktion er af ideologi og nødvendighed langtommere. Derfor er der i den økologiske produktion tid til, i stedet for sprøjtning, at anvende husdyr som f.eks. får og man forsøger at dække jorden med forskellige materialer, der kan afskærme for frosten. Der anvendes i den økologiske produktion primært gødning fra husdyr, i stedet for kunstgødning.

Økologiske juletræer er ikke sprøjtede, og kan derfor ofte tåles af allergikere, da det, de for det meste reagerer på er sprøjterester, der frigives når træet kommer ind i varmen.

Økologiske juletræer kan i Frederikshavn købes hos Finn Nellemann på "Skaftved", Hjørringvej 191, tlf. 98484002

Er det ikke muligt at købe et økologisk juletræ, kan man med fordel købe en klassisk rødgran. Det er en mere modstandsdygtig art, der derfor kræver mindre brug

af sprøjtemidler.

Julens blomster

Julens blomster-"hit" er julestjernen. Den sælges ca. 1,5 - 2 millioner julestjerner i Danmark. Heraf er ca. 10-15% produceret i Holland - resten i Danmark.

Ca. halvdelen af de danske producenter bruger forskellige former for biologisk bekæmpelse i væksthusene. Det betyder, at man bekæmper skadedyret med dens naturlige fjender - og dermed nedsætter forbruget af kemiske sprøjtemidler. Resten af julestjerne dykes med brug af sprøjtemidler og vækstregulerende midler.

Sammenligner man de danske og udenlandske dyrkningsforhold, så bruger de udenlandske producenter – især de hollandske - stadig flest kemikalier i produktionen.

Generelt er et godt råd, at gå efter dansk produceret potteplanter. Det bedste er at vælge dem, der er dyrket vha. biologisk bekæmpelse. Kig på blomstens emballage, der vil enten stå, at de er dyrket uden brug af sprøjtemidler, eller at de er dyrket vha. biologisk bekæmpelse.

Yderligere information:

Grøn Guide
Hanne Lauritsen
Tlf. 96225441
Eller send en mail